

**Självbiografiskt uttåg om IT-historia
1958 – 2007**

Innehållsförteckning

Bakgrund	5
Barndom	5
Fritidsboende	5
Familjehändelser	6
Ungdomsarbeten	6
Skolor	7
Folkskolan	7
Realskolan	7
Gymnasieskolan	7
Värnplikt	8
Eftergymnasial utbildning	8
Stockholms Universitet	8
Statskunskap	8
ADB	8
Framtidsutsikter	9
Introduktion till dator-/datatekniken	9
FV-Kurs i "Binära beräkningsmetoder"	9
IBM-kurser	9
BDP	9
BCT	9
BST	10
AST	10
European System Research Institute (ESRI) i Genève	10
Maskiner, datorer, programvaror och tekniker	10
Maskiner	10
Räknestickan	10
Original Odhner Arithmos	10
Facit räknemaskin	11
Räkne- och navigeringsskivan	11
SAAB BT9C och gyrosikte	11
Robot 304	11
Datorer och datoranknuten utrustning	11
IBM 704 och IBM 1401	11
Marconidatorer med Facit karusellminne	11
IBM 1401	12
IBM 2501	12
IBM Magnetband 2400 Modell 1 till Modell 3.	12
IBM 1311	12
IBM 1403	12
IBM 360-serien	12
IBM 360-30 och 360-40	12
Hålkortsläsare/stans 2540 modell 1 och 2	13
IBM 2390 Håltremläsare	13
IBM Magnetband 2400 modell 3	13
IBM Skivminnen 2311, 2314, 3330, 3340, 3370	13
IBM Skrivare 1403 Modell 3 och 4	13
Datorer	13
IBM 370-125	13
IBM 370/138, 370/148 och 370/158.	13
IBM 370-138 och 148	13
IBM 4331, 4341 och 4381	13
IBM 3080 och IBM 3090	13
IBM 1130	13
IBM 1800	13

IBM Series 1.....	13
Norskdata Modell 10	13
SAAB D20 och D21	13
Amdahl 470	13
PDP 11 och VAX-datorer	13
Övrig utrustning	14
IBM 3270 Terminalsystem.....	14
Terminalkontroll IBM 2703 Modell 1 och 2	14
Terminal 3270 Modell 1 och 2.....	14
IBM 3290 Grafkterminal	14
IBM 029 hålkortsstans.....	14
IBM 3740 Disketterregistreringsutrustning.....	14
Hugin TCM 4 Transistor	14
Hugin DPM 5 (Document Processing Machines).....	14
Hugin KA-4	14
Hugin KA-5	14
Operativsystem och Operativsystemnära programvara	14
Operativsystem ”stordatorer”	14
IBM CP (IBM Control Program).....	14
IBM PCP (IBM Program Control Program)	14
IBM TOS (IBM Tape Operating System).....	14
IBM DOS (IBM Disk Operating System).....	14
IBM MFT (IBM Multiprogramming with a Fixed number of Tasks)	14
IBM MVT (IBM Multiprogramming with a variable Number of Tasks)	14
IBM VM 370 (IBM Virtual Machines 370).....	14
Operativsystem Persondatorer	14
IBM PC-DOS	14
Microsoft MS-DOS.....	14
MS Windows.....	14
MS Windows 3 – Windows XP	14
Mac OS 5.0 – Mac OS X 10.5 Leopard	14
Operativsystemnära programvaror	14
IBM DOS/Power	14
IBM CICS och CICS/VS.....	14
IBM HSAM (Hiracial System Acces Method).....	15
IBM DL/I.....	15
IBM IMS (IBM Information Management System)	15
IBM DB2.....	15
Kunskaper och färdigheter.....	15
Analogdator BT9C.....	15
Programmeringsspråk ”stordator”.....	15
Autokoder	15
IBM 360 Assembler.....	15
Applikationsprogramvaror Persondatorer	16
Yrkesverksamhet	16
Flygvapnet	16
IBM	18
Programmerare	18
Datorinstallationsarbeten	18
SAS.....	18
Stockholms Kommun	19
Karolinska Sjukhuset och Stockholms Läns Landsting	20
Arbets- och projektledning	20
Akademiska Sjukhuset i Uppsala UDAC.....	20
Lärare/Instruktör Nordic Education Center (NEC)	20
Endikott	21
Företagsledarkurs 1.....	21

1:e systemspecialist	22
Västerås Kommun	22
AB Tipstjänst	22
IBM Governmental Centre Bryssel/La Hulpe	22
Endikott	23
Peterlee	23
Brasilien	23
Bertil och Cecilia-affären	23
Ledningssystem för Attackeskadern	24
AB Tipstjänst	24
Inledning	24
På andra sidan skrivbordet	24
Kuponghanteringen 1975	25
Personal på dataavdelningen och IBM	26
Utveckling/Projektledning	26
System- och Applikationsutveckling	26
Integrated Computer System	28
AB Svenska Tobaksbolaget/Statsföretag/Procordia Data	29
Bildandet av Procordia Data AB	29
AB Amdahl Svenska AB	30
ITS-65 Egenföretagare	30
Utbildningsuppdrag	30
Nordisk Datautbildning, Lär Data, Know IT, IIR	30
Jämtdata	30
Informator	31
IIR	31
ESI och ESI Sweden AB	31
Långsiktiga konsultuppdrag	31
2000-problematiken	33
Dokumentationsuppdrag	33
Synen på dator- och datateknik	33
Livet i övrigt	34

Namn: Lars B. Hedberg

Adress: Jungfrudansen 40 5 tr. 171 56 SOLNA

Telefon: 08-27 73 05 alt. 0708-62 52 93

Födelseår: 1936

E-post: larsb.hedberg@telia.com

Bakgrund

Detta är de samlade minnesbilderna jag har av ett liv, vars yrkesverksamma del till mycket stor del tillbringats i dator-/IT-världen.

Barndom

Jag föddes i Stockholm julaftonen 1936 på allmänna BB som äldste sonen till Iris och Bo Hedberg.

Mina föräldrar var uppvuxna i Ångermanland, där min farfar var häradsdomare i Örnsköldsvik d.v.s. min far kom från en s.k. ”fin familj”, medan min morfar var först skogvaktare och senare förrådsförvaltare vid Tobaksbolaget i Härnösand.

Min far föddes som äldste sonen till Karl och Annie Hedberg 1903. Han kom att få två bröder och en syster. Efter studentexamen i Härnösand studerade min far juridik vid universitetet i Uppsala. Efter fullbordade studier satt han ting i Gällivare Tingsrätt i 4 år, en period som starkt kom att prägla honom och som han ofta återkom till senare i livet. I början av 30-talet blev Bo ”nedkallad” till Stockholm för att bli företagsjurist hos sin brors svärfar Nils Westerdahl. Vid denna tidpunkt tycktes denna utnämning lägga grunden till en solid framtid, men kom efter kriget att visa sig vara ödesdiger.

Min mor föddes som andra och yngsta dotter till Sven och Kristina Arnell. Min mor tog studenten vid läroverket i Härnösand som första barn i sin släkt som ”studerat”. Efter studenten utbildade hon sig till realskollärare vid Flickseminariet i Uppsala. I början av 30-talet var hon lärare vid Flickskolan i Motala för att från mitten av 30-talet bli lärare vid Nacka Realskola, en skola, som hon blev trogen till sin pensionering 1973.

I mars 1936 dog min mormor, som min mor var mycket fäst vid. Ungefär samtidigt hade Bo blivit lovad en lägenhet i en av Nils Westerdahls fastigheter på Nytorngatan i Stockholm. Detta skapade förutsättning för att Iris och Bo skulle kunna gifta sig, vilket de också gjorde påskan 1936.

1938 blev Bo utnämnd till VD för Barnängens Tekniska Fabriker med kontor och tillverkning i Stockholm, Köpenhamn och Oslo, samt kontor i Paris. Företaget ingick i Nils Westerdahls intressesfär. Detta skapade förutsättningar för Iris och Bo att bygga villa i Nacka, närmare bestämt Ängsvägen 17 i Storängen (senare ändrat till Ängsvägen 8). I den nybyggda villan flyttade vi in 1938 och senare det året fick jag mitt första av fyra syskon, nämligen en bror Anders. 1941 kom jag att få ytterligare en bror Sven, 1942 en syster Margareta och slutligen 1945 en syster Elisabeth.

Iris valde att arbeta, trots att hon hade fem barn. Detta att kvinnan i familjen arbetade var mycket ovanligt i det område vi bodde. Alla mina kamrater hade sina mödrar hemma. Vi hade från 1938 en s.k. husa, d.v.s. en kvinna som skötte hushållsarbetet och min yngre bror och mig. När Sven kom hem blev det för mycket, så då anställdes en professionell barnsköterska ”syster Birgit” av oss barn kallad Sys för att ta hand om barnen. Det rådde en strikt uppdelning av arbetsuppgifterna mellan husan och Sys. Husan skötte den allmänna städningen i huset, matlagning och Iris och Bos tvätt medan Sys skötte motsvarande för oss barn. Att det var skillnad indikeras även av att jag inte kommer ihåg något namn på dessa husor, som ofta stannade bara något år. Efter krigsslutet hade vi först en flicka från Norge och senare en flicka från Danmark. Gemensamt för dessa var att de blev ”mobbade” i sina hemländer för att de hade haft samröre med tyska ockupationssoldater.

Fritidsboende

Hösten 1942 köpte Bo en mindre gård mellan Gnesta och Vagnhärad i Sörmland som sommarbostad. Med krig ute i Europa var detta ett sätt att utöka den magra kötttransoneringen, men även för att få tillgång till ved, eftersom vedeldning var ett alternativ i villan i Storängen. Även kolet, som var ett annat alternativ, var ransonerat. Källarudden visade sig vara en gynnsam investering och delar av den ursprungliga gården fungerar än idag som tomter för fritidsbostäder åt oss barn, barnbarn och barnbarnbarn till Iris och Bo.

Källarudden kom att betyda mycket för mig. Som 8 årig grabb ville jag ju vara med överallt. Det första jag lärde mig var att hämta korna morgon och kväll samt mocka efter dem i ladugården. Det dröjde inte många veckor förrän jag hade lärt mig att handmjölka, något som jag fortfarande kan. Första året på Källarudden lät Bo även flytta den gamla mangårdsbyggnaden som var två rum o kök om 20 m² plus loft till en ny plats nära sjön för att vara familjens fritidsbostad. När jag sprang omkring där bland rivningsvirket hände det naturligtvis som alla hade förmanat mig att se upp för, nämligen att jag trampade en spik genom högerfoten. Det gick fort och lätt då jag bara hade enkla blå gymnastikskor på mig. Mamma Iris tvättade såret med sterisollösning, satte på en gasbinda och jag var ”fit for fight” igen. Nästa dag var jag åter med i morgonmjölkningen.

Källarudden drevs av Bo med hjälp av en s.k. rättare d.v.s. en utbildad jordbruksarbetare. Detta gav stor frihet till oss barn. År 1946 flyttade även morfar Sven med hushållerska (sambo?) från Härnösand till Källarudden. Detta innebar att han och Jenny tog hand om oss barn större delen av sommaren, medan Iris och Bo var kvar i Nacka och arbetade. Iris hade vid den här tiden fått tjänst som tillsynslärare vid Nacka Realskola, något som innebar att hon arbetade större delen av sommaren. Men De kom ut till landet lördag lunch och åkte tillbaka 24 timmar senare. Bad jag om att få köra häst fars och rättarens inställning var svaret: ”När du klarar av att sela hästen får du köra den”. Likadant med traktorn ”När du orkar veva igång traktorn, får du köra den”. Gissa om man slet.

Sommaren 1948 började som alla andra somrar med deltagande i jordbruksarbetet. Men så den 7 juli på kvällen när rättaren på traktorn och jag på slättermaskinen skullen skörda hö för ensilage hände det som inte fick hända. Kniven i slättermaskinen fastnade p.g.a. det blöta höet, rättare stannade traktorn och jag snabb som en vessla var av slättermaskinen för att med min renspinne ta bort stoppet. Dumt nog ställde jag mig gränsle över slätterkniven, fick bort stoppet och då rörde sig ekipaget 5 – 10 cm framåt p.g.a. att kopplingen var sliten eller för att växeln inte hade gått in i neutralläge. Resultatet blev att min vänsterfot var ivägen för slätterkniven och tre av 5 mellanfotsben klipptes av. Det blev taxi till KS i Solna och där blev jag kvar i drygt 6 veckor medan min vänsterfot hjälpligt växte ihop.

Året efter denna händelse hade Bo arrenderat ut jordbruket och då fick vi inte längre vara med och hjälpa till. I och med detta blev Källarudden en mer normal fritidsplats. Som de flesta tonåringar blev jag rastlös av att gå på Källarudden och inte ha något att göra och ”bara” syskonen som lekkamrater. Det blev en lisa att i augusti få komma tillbaka till Nacka och de vanliga kompisarna.

Familjehändelser

1949 inträffade en händelse som fick stor inverkan på hela familjen. En av mina farbröder, som var kapten vid flottan, var gift med huvudägaren till de företag där min far var VD. Genom att min farbror beslöt sig att lämna flottan då det var ett överskott på officerare efter kriget och i stället ägna sig åt affärsverksamhet, stötte han sig med sin svärfar. Detta drabbade även min far, som av denna anledning blev uppsagd från sin tjänst. Pappa tog en 18 månaders kurs vid Stockholms Universitet i företagsrevision och blev revisor i stället. Från sommaren 1951 drev han sedan en egen revisionsbyrå.

Ungdomsarbeten

Men som alla tonåringar behövde jag pengar utöver de 1.50 kr jag fick av mamma varje lördag. Så när jag hösten 1949 fick chansen att bli telegrambud fredag kväll, lördag em., eftersom vi gick i skolan halva lördagen, och söndagar tog jag den. 25 öre per utburet telegram plus eventuell dricks över hela Nacka. Bäst var lördagskvällar med några bröllop med många samtida telegram till samma ställe och givmilda bröllopsgäster. Detta tog dock slut våren 1951, då dåvarande Televerket rationaliserade bort telegramrummet och växeltelefonisten i Nacka.

Som sagt pengar var alltid välkomna. Hösten 1951 fram t.o.m. våren 1952 var jag varje ledig stund springgrabb hos Helmer Jonssons livsmedel i Storängen. Jobbet bestod främst av att cykla ut med beställda varor. Betydligt jobbigare än att vara telegrambud, så till påsken 1952 slutade jag pengarna till trots.

Jullovet 1952 fick jag arbete hos en släkting som hade bokbinderi. Eftersom jag fyllde 16 år fick jag lärlingslön 120 kr i veckan, vilket inte var illa. Jobbet var väl inte särskilt upphetsande då det bestod i att samsortera väggalmanackor med bakomliggande reklamkartong. Jag måste ha gjort bra ifrån mig för inför sommarlov 1953 fick jag en förfrågan om att komma tillbaka och börja utbilda mig till bokbindare. Så jag arbetade som bokbindarlärling även jullov 1953 och sommaren 1954. Sommaren 1954 hade jag kommit så långt att jag även fick ackordsarbeten. Genom några mycket enkla rationaliseringsåtgärder fördubblade jag ackordslönen, bara genom att hantera 2 böcker samtidigt i.s.f. eller att trava 5 böcker när ryggen skulle limmas i.s.f. att

limma böckerna en och en. Kvaliteten på arbetet blev enl. verkmästaren t.o.m. bättre än tidigare med mindre söl. Allt till fackets förtret efter som detta infördes som standard till marginellt höjt ackord

Sommaren 1955 och jullovet 1955 arbetade jag som svarvare vid Svenska Precisionsverktyg i Vällingby. Skälet till detta var egentligen tvåfaldig, nämligen dels åter igen pengarna och dels för att få erforderliga verkstadspoäng för en eventuell framtida ansökan till KTH. Att jag kunde få anställning som svarvare var, att jag i realskolan hade deltagit i frivillig metallslöjd i tre år med 3 veckotimmar per läsår. Där hade vi även fått en bra kurs i svarvning. Lönen från SPV var så bra att jag för vad jag tjänade den sommaren även kunde ta körkort med all den frihet detta kom att innebära. Dessutom hade jag pengar över till allmän kassaförstärkning utöver den veckovisa fickpengen, som nu hade stigit till hela 2.50 kr d.v.s. priset på en biobiljett.

Sommaren 1956 kom det verkliga ekonomiska lyftet. Genom bekantas bekanta fick jag anställning som truckförare i dåvarande Stockholms Frihamn. I och med att jag hade fyllt 18 år blev jag fackansluten och fick alla förmåner som de vuxna transportarbetarna i frihamnen hade. För varje jobbtyp hade utöver i mitt tycke en furstlig grundlön även ett tariffsatt lönetillägg. Detta var först gången jag kom över 300 kr i veckan. Ett föga komplicerat arbete men roligt med bil- och truckkörning som huvuduppgift.

Skolor

Folkskolan

Jag började i Järla folkskola hösten 1943 hos fröken Edith Berg. Fröken Berg var i 55-års åldern och den utpräglad gammeldags småskolelärare med många fördomar, gullegrisar och hackkycklingar. Eftersom mamma Iris var realskolelärare, något som fröken Berg ansåg vara väldigt fint, tillhörde jag gullegrisarna, som ofta fick extra förmåner bl.a. genom att hon bortsåg från mina hyss och mitt slarv, medan kamrater som gjort samma sak fick lugg eller sitta i skamvrån.

Dessa första tre år förflöt mycket normalt. Jag lärde mig räkna, läsa och skriva. Detdär med att skriva var väl ett problem, då bokstäverna skulle utformas exakt efter förebilden på planscherna och storleksmässigt efter linjerna på skrivpapperet.

Från och med klass 4 fick jag och mina klasskamrater flytta till en skola i Vikdalen och fick även en ny skolfröken Stina Pettersson. För alla av oss blev skolvägen något längre, men det fanns inga skolskjutsar på den tiden så det fick bli cykeln som blev transportmedlet. Efter klass 4 flyttade ungefär 1/3-del av klassen till 5-årig realskola antingen i Saltsjöbaden eller i Stockholm. Jag ville även göra som mina kamrater, men fick inte. Hur skulle det se ut om tillsynslärares son inte gick i ”mammans skola” i Järla? Att de flesta av mina gamla klasskamrater och kompisar från Storängen ”togs ifrån mig” var det ingen som brydde sig om.

Fröken Pettersson var på många sätt fantastisk. När jag hade gjort illa mig i foten och var gipsad, kom hon varje morgon med sin cykel och hämtade mig och skjutsade mig på pakethållaren. Hon lyckade även att bi-bringa mig så mycket kunskaper under tre år, så att jag klarade provet till den 4-åriga Nacka Realskola.

Realskolan

Realskolan var en helt ny företeelse för mig inte minst för att plötsligt hade vi s.k. ämneslärare, d.v.s. en lärare i matte, en annan i fysik, en tredje i svenska o.s.v.. Dessutom hade vi många fler för oss nya ämnen t.ex. tyska som första främmande språk, kemi, metallslöjd, hushållslära o.s.v.. Det var en jobbig upplevelse och efter första terminen i realskolan fick jag se mina tidigare så fina betyg sjunka till en mer normal nivå. En sak som jag kommer ihåg från denna tid och som förföljde mig större delen av både real- och gymnasieskolan var svårigheten att stava rätt. Detta problem var mest uppenbart vid uppsatsskrivning.

Gymnasieskolan

Efter tre år i realskolan var det dags för gymnasieskolan. Det var aldrig någon diskussion hemma om att jag inte skulle läsa vidare. Tvärtom, det ansågs som självklart att jag skulle ta studenten. Eftersom det inte fanns någon gymnasieskola i Nacka var valet antingen Södra Latin i Stockholm eller Saltsjöbadens Samskola. Men så plötsligt visade det sig att Nacka Realskola hade inlett ett samarbete med Enskede Gymnasium, så det fick det bli.

Alla flyttningar är jobbiga, så även denna. Mina hyggliga betyg i Nacka förbyttes efter både första och andra terminerna i Enskede till dåliga med underkänt i både svenska och engelska. Jag fick gå på sommarskola främst för att jobba bort mina stavningsproblem. Jag tentade inför höstterminen, men klarade inte svenskan, så jag fick gå om första ring.

Nu gick det faktiskt mycket bättre. Riktigt hyggliga betyg i alla ämnen men framförallt i historia med samhällslära, där jag hade samma lektor som underkänt mig i svenska. Inför tredje ring, när linjeval skulle ske, valde jag matematisk gren d.v.s. fokusering på matematik, fysik och kemi. Valet var helt baserat på till synes rationella skäl nämligen vilken linje gav störst valmöjlighet till fortsatta studier.

På hösten i tredje ring skulle jag som 18-åring mönstra. Jag var den förste i min klass som hade uppnått denna åldersstatus. Jag var ju ett år äldre än de flesta av mina klasskamrater p.g.a. att jag ”repeterat” första ring.

Mönstringen var med dagens mått mycket schablonmässig. Vid läkarundersökningen upptäckte naturligtvis läkaren min sargade vänsterföt och ville helt naturligt friskriva mig. I stundens ingivelse ansåg jag detta som en skymf och argumenterade för att jag var helt frisk. Jag hade ju högt betyg i gymnastik, jag orienterade, var med i hemvärnet, jag hade börjat att cykla mindre tävlingar o.s.v.. Då sa läkaren att om jag kunde stå på tå på vänster fot skulle han klassa om mig. Det kunde jag naturligt vis. Mig ovetandes kom detta att drygt ett år senare ha stor betydelse för ett av mina yrkesval. Inför mönstringsnämnden begärde jag att få komma till kustartilleriet som reservofficer med placering i Vaxholm, något som snabbt beviljades.

Skolan gick allt bättre och bättre. Våren 1957 klarade jag studentskrivningarna i svenska, engelska, matematik och fysik över alla förväntningar. Både vi elever, som klarat skrivningarna, och inte minst våra lärare såg fram mot den muntliga tentan inför censorerna som en ren formsak.

Värnplikt

Dessförinnan i slutet av februari 1957 hände emellertid något som kom att få stor betydelse för min framtid. Då besökte för ovanlighetens skull min fars yngste bror oss i Nacka. Han var överstelöjtnant i flygvapnet och flygchef vid F9 i Göteborg. Då han fick höra, att jag skulle göra min värnplikt vid kustartilleriet och utbildas till värnpliktig officer, blev han upprörd och frågade om jag inte hellre skulle vilja bli flygofficer. Jag frågade om det inte var för sent att söka och då sade han att det skulle han fixa. Några dagar senare ringde man från Flygstaben på Gärdet och frågade om jag kunde infinna mig för uttagningsprov och läkarundersökningar under 3 dagar.

Eftergymnasial utbildning

Stockholms Universitet

Statskunskap

Vintern/våren 1961/62 ordnade Sveriges Radio en 1 betygs universitetskurs i Statskunskap, som jag deltog i. Kursen avslutades med en formell tentamen för dem som valt att skriva in sig vid universitetet och som fått tentamensbok. Då jag klarat tentan, fått smak på universitetsstudier och av Flygvapnet förflyttats till Radarskolan på Hägernäs, fortsatte jag följande två terminer att läsa för ytterligare ett betyg i Statskunskap. Kursen gick bra och försommaren 1962 kunde jag tentera av 1 betyg i statskunskap. Denna kurs gav mersmak och när jag sommaren 1962 blev placerad i Stockholm Hägernäs skrev jag in mig vid universitetet igen och läste statskunskap hösten -62 och våren -63 för att tentera av 2-betygskursen med en uppsats hösten 1963.

Läsåret 1963/64 läste jag ettbetygskursen i Statistik, som jag tyckte jag hade användning för i mitt arbete som flygofficer.

ADB

Efter att börjat arbeta för IBM Svenska AB i februari 1965 fann jag snart att IBM premierade fritidsstudier. Så jag fortsatte med universitetsstudier i ADB med början våren 1966. Kursen i ADB var tämligen ny och leddes av professor Börje Langefors och som lärobok hade vi avsnitt ur hans böcker Theoretical Analysis of Information Systems del I o II som var mycket teoretiskt och analytiskt och i programmering professor Fröbergs bok om COBOL-programmering. Den praktiska utbildningen i programmering (COBOL och Fortran) leddes av dåvarande assistenten Janis Bubenko. Jag lyckades trots allt tentera av för två betyg i ADB även om det var ganska jobbigt och väsensskilt från mitt arbete som systemman hos IBM.

Efter några års uppehåll p.g.a. min placering vid IBM's kursgård på Elfvik (se nedan) återupptog jag universitetsstudierna igen hösten 1973. Denna gång läste jag Företagsekonomi, influerad av mitt arbete på kursgården. Våren 1976 tenterade jag för två betyg i detta ämne och klarade mig. I och med detta slutade mina universitetsstudier bl.a. p.g.a. att jag i januari 1976 började en anställning som datachef vid dåvarande AB Tips-tjänst.

Framtidsutsikter

För oss som tog studenten i slutet av 50-talet låg egentligen hela världen öppen. Företagen stod mer eller mindre i kö med jobberbjudanden. Vi hade ju med vår examen visat att vi var bildningsbara. Dessutom lockade de fåtaliga universitet och högskolor som fanns då med utbildningsplatser.

För mig lockade utbildningar till civilingenjör vid KTH, agronom vid Ulltuna, civilekonom vid Handelshögskolan i Stockholm eller läkare vid Karolinska Institutet i Stockholm. Jag hade ju tillräckliga betygspoäng och arbetslivserfarenheter för samtliga utbildningar.

Men först skulle värnplikten klaras av. För oss studentrekryter var värnpliktstiden minst 18 månader, eftersom vi mer eller mindre automatiskt utbildades till underofficerare och i många fall via olika premier lockades med officersutbildning.

Jag hade ju även klarat uttagningen till flygofficersaspirant vid Flygvapnet och skulle som sådan inställa mig vid Flygskolan i Ljungbyhed den 5 juni 1957 för preliminärt 11 månaders militär- och flygutbildning. Vi var 78 aspiranter som ryckte in och 22 som fick det eftertraktade flygförarmärket i guld sista veckan i april 1958. De 66 som ej klarade flygutbildningen fick lämna flygskolan med orden ”alla kan lära sig att flyga, men inte alla i den takt som Flygvapnet kräver”. Jämfört med vanlig värnplikt var vi väl avlönade med initialt 2.50 kr per dag och ett flygtillägg om 350 kr i månaden.

Introduktion till dator- / datatekniken

FV-Kurs i ”Binära beräkningsmetoder”

Min första formella introduktion till datorer och datorteknik fick jag under min tid som kurschef i telemotmedelsteknik vid Flygvapnets radarskolor i Hägernäs hösten 1962 till hösten 1965 egentligen helt ovetandes om att det var datorteknologi jag utbildades i. Våren 1963 kommenderades jag till en kurs i ”Binära beräkningsmetoder”, som en av de tekniklärarna vid radarskolorna skulle hålla för skolans officerare.

I denna kurs fick vi först under några dagar syssla med talsystem (decimala, binära och oktala) och därefter följde övningar i att i binärkod skriva olika serier av koder för att utföra angivna beräkningar. Sista delen av kursen handlade om utbildning i och att skriva om de tidigare övningarna i en symbolisk kod som kallades ”Autokoder”, något som var mer kinesiska för mig. Det visade sig dock att när jag senare blev systemman vid IBM och ansvarig för en datorinstallation vid Stockholms Stads datacentral i Stadshuset fick jag stor användning av denna kurs.

IBM-kurser

BDP

När jag började på IBM i januari 1965 skulle jag ha gått en intern IBM-kurs som kallades ”Basic Data Processing” (BDP), men den ansåg IBM’s försäljningschef för SAS dels att den var för lång och dels att den kunde ersättas av kursen jag gått i Flygvapnet. Dessutom bråskade det med en assemblerprogrammerare till ett projekt för SAS, så jag fick praktiskt taget börja min anställning vid IBM med en två veckors kurs i ”Programmering i IBM 360 assemblerprogrammering”. Kursen gick på IBM-skolan då vid Ankdamrondellen i Solna medan alla praktiska övningar skedde på den IBM 360-maskin som var installerat på IBM-labbet på Lidingö.

BCT

Nästa IBM-kurs fick jag senhösten 1965 då jag fick gå en 6 veckors kurs kallas ”Basic Computer Training” (BCT). Denna kurs var en del av IBM’s formella utbildningsprogram för blivande systemmän, som vi kallades och kursen gick på IBM-labbet på Lidingö. Vi 15 deltagare var in kvarterade på Hotell Forresta hela kurstiden. Denna kurs var främst inriktad på IBM’s nya maskinvara nämligen IBM 360 med alla olika varianter som ingick i denna serie. Dessutom fick vi lära os programmeringsmetoder och programmeringsspråk. I princip var det 1 vecka assemblerprogrammering, 1 vecka Fortran-programmering, 1 vecka COBOL-programmering och några dagars RPG-programmering. I och med detta var vi ”programmeringsexperten” och kunde hålla kundutbildningar och kundpresentationer i dessa ämnen!

BST

Ytterligare en formell 6-veckorskurs krävdes för att bli helt utbildad IBM systemman nämligen Basic System Training (BST). som jag fick gå våren 1968. Även denna kurs gick på IBM-laboratoriet på Lidingö och med inkvartering på Forresta. Den här kursen var främst inriktad på att utarbeta olika former av IBM-inriktade tekniska lösningar på ett antal situationer ur verkliga livet. Arbetet gick även ut på att trimma oss i presentationsteknik, utbildningssituationer, säljsituationer och sist men inte mins i grupparbeterstekniker. Kursen var mycket bra och intensiv med lärare/instruktörer från flera olika länder och utbildningsinstitutioner.

AST

Sista steget i grundutbildningen kom efter ca 4 månader, då det åter var dags för en sista 6 veckors kurs på IBM-labbet. Då var det dag för "Advanced System Training" för oss som valt den tekniska utbildningen i.s.f. att bli säljare. Denna kurs var en sista påbyggnad på kurserna för att bli 1:e systemtekniker. Återigen en 6-veckors kurs på IBM-labbet och med inkvartering på Forresta.

Denna gång var utbildningen inriktad på metoder och tekniker för att utforma systemlösningar både mjukvarumässigt och hårdvarumässigt. I utbildningen ingick även utbildning i ledarskap, projektledning, grupparbete och presentationsteknik med inriktning på företagets ledningsgrupper och styrelser. Mycket av kursarbetet gick ut på att förstå hur herrar/damer beslutsfattare resonerar och tänker. En hel del av utbildningen var inriktad på företagsorganisation och företagsekonomi. Detta var en av de mest intressanta och givande kurserna jag gått under IBM-tiden.

European System Research Institute (ESRI) i Genève

I mars 1974 fick jag en förfrågan från min systemchef Anders Tollstedt om jag ville gå en 4 månaders kurs på European System Research Institute i Genève. Kurserna vid ESRI kan närmast liknas vid universitetskurs i de ämnen som presenterades där. Föreläsarna var både IBM-interna föreläsare t.ex. forskare från något IBM-labb eller gästlärare från universitet och högskolor runt om i världen. Ett kriterium för dessa föreläsare var, att de verkade i framkanten av den datatekniska utvecklingen inom sitt område. Varje "termin" omfattade 3 veckor med den 4:de ledig för att åka hem och besöka familjen. För varje termin fick man utöver den obligatoriska kursen i engelska välja minst 2 och högst 4 datorrelaterade ämnen. Personligen läste jag bl.a. projektledning, ledarskap, systemutveckling, APL-programmering. Det var en intensiv, intressant och utvecklande tid tillsammans med ett 40-tal IBM systemmän från hela Västeuropa. Kalla kriget pågick ju fortfarande.

Maskiner, datorer, programvaror och tekniker

Maskiner

Räknestickan

Här blir det en definitionsfråga om hur man betraktar datorer. Jag väljer att ta den vidaste tillämpningen som var vanlig på 50 och 60 talen, nämligen att se datorer främst som ett räknehjälpmedel.

Redan i gymnasiet fick vi från 3:je ring lära oss att använda räknestickan som ett hjälpmedel både i matematik och fysik. "2 + 2 blir ungefär 4". Vi realgymnasister var omåttligt stolta över kunskaper om detta räknehjälpmedel. Självt hade jag så småningom 2 st. 30 cm räknestickor och en 15 cm för skrytanvändning i innerfickan.

Original Odhner Arithmos

Original Odhner Arithmos modell 6 lärde jag mig att använda i samband med min fars revisionsbyrå. Det var ju så att under februari t.o.m. april gällde det att kontrollräkna så många handskrivna redovisningsböcker som möjligt och då var Original Odhner modell 6 det första hjälpmedel min far införskaffade. Det var oerhört spännande med detta avancerade hjälpmedel. Det tog dock lite tid att förstå allt med de olika register som var inbyggd i denna lilla men ganska tunga mekaniska apparat där det gällde att ställa in de olika siffrorna korrekt.

Facit räknemaskin

1955 på våren kom nästa hjälpmedel, då far köpte en Facit räknemaskin. Denna maskin var betydligt mer avancerad än Original Odhner

Räkne- och navigeringssskivan

I flygvapnet fick vi lära oss att använda ett navigeringshjälpmedel i form av en cirkelrund variant av räknestickan. Detta räknehjälpmedel, som använde vindriktning, vindhastighet, fart genom luften och kurs på kartan för att beräkna kompasskurs, verklig fart över marken och tid per flugen distans i en operation, var ganska svår att förstå för den av oss aspiranter, som inte hade använt räknestickan och arbetat med logaritmer tidigare. Detta räknehjälpmedel var en konstant följeslagare under mina knappt 10 år som aktiv flygare.

SAAB BT9C och gyrosikte

Som ung flygofficer vid attackflygflottiljen F6 i Karlsborg sommaren 1960 blev jag tilldelad en division som divisionsadjutant. Det krigsflygplan vi använde var SAAB A32 ”Lansen”, ett enmotorigt jetplan med möjlighet.

Lansen hade ett omfattande vapen- och siktessystem som med dagens terminologi skulle kallas ett analogt datorsystem. De vapen Lansen kunde utnyttja var automatkanoner, 3 olika sorters raketer, 3 olika sorters bomber och en sjömålsrobot. För samtliga vapen skedde inriktningen mot målet med ett gyrosikte. Aktuell dykvinkel ($5^{\circ} - 30^{\circ}$) och fart beräknades av centralinstrumentet BT9C, där piloten före anfall ställt in anfallstyp (plan- eller dykanfall), vapentyp, vindriktning och vindhastighet. Beräkningarna i BT9C överfördes till gyrosiktet, så att piloten alltid kunde hålla siktets siktpunkt mot målet.

Som yngste officer blev jag ansvarig för att utbilda övrig personal på divisionen i användandet av dessa hjälpmedel, samt utprova nya metoder och tekniker, som kunde vara möjliga med systemet.

Robot 304

Ännu mer komplext blev BT9C när SAAB började att leverera sjömålsroboten Robot 304. Denna robots basdata matades in i det modifierade centralinstrumentet BT9C. Centralinstrumentet kommunicerade med målsökningsradarn i roboten och indikerade när roboten låst på målet. Med kunskap om fart, vindriktning och flyghöjd i fällningsögonblicket kunde roboten själv starta sin motor och inta lämplig flyghöjd mot målet.

Datorer och datoranknuten utrustning

IBM 704 och IBM 1401

Tidigt 60-tal byggde dåvarande FOA ett hus i en av de stora hangarerna på F2 i Hägernäs. Hangaren hade tidigare inrymt en division sjöflygplan, men sedan sjöflyget endast bestod av tre Catalinor räckte det med en hangar.

I den nybyggda byggnaden fick IBM installera en ny kraftfull dator IBM 704 med tillkopplad inmatningsdator en IBM 1401. Komplexet kallades IBM 7090. Till IBM 1401 kopplades en hålkortläsare IBM 2501, en hålkortstans samt en radskrivare IBM 1403. Skrivaren skrev med den ”enorma” hastigheten av 180 rader/minut.

Denna dator användes av FOA och FRA (Försvarets Forskningsanstalt) i deras analysarbeten. Att den fick installeras berodde troligen på all den information som dessa institutioner vidarebefordrade till det amerikanska försvaret.

Marconidatorer med Facit karusellminne

En annan del av luftförsvaret som började datoriseras under slutet av 50 och början av 60-talen var radarluftbevakningen och jaktstridsledningen. En grundläggande teknikutveckling var att införa de s.k. Radargruppcentralerna (RGC). Dessa innebar bl.a. att luftbevakare och jaktstridsledare i.s.f. att följa eget och ”fi-entligt” flyg på PPI-er¹ kopplade direkt till en radarstation kund information från ett flertal olika radarstationer kopplas samman och fasta markekon filtreras bort i en dator från det engelska företaget Marconi. På s.k. syntetiska PPI-er kunde luftbevakare namnge ankommande flyg och jaktstridsledare kunde välja vad de ville se på sina PPI'n.

¹ Plan Polär Indikator

Till dessa RGC'n levererade kontorstillverkaren FACIT en magnetbandsstation med vad som då kallades "karusellminnen". På denna masslagringsenhet hade man snabbat upp åtkomsttiden genom att dela magnetbanden i 12 alt. 24 ca. 1,5 m långa magnetbandsremсор. Adresseringen till önskat data skedde genom att ange "rulle" nr.

IBM 1401

I slutet av 50- och första hälften av 60-talen var IBM 1401 den mest spridda datorn i Sverige. En normal datorcentral bestod av en centralenhet med 4, 8, 12, 16 eller 24 KB centralminne. 4 – 16 magnetbandsstationer av typ IBM 2400 modell 1 eller 2, en radskrivare IBM 1401 modell , en hålkortsläsare/stans IBM 2540. Installationer i banker och försäkringsbolag kunde även ha ett eller ett par skivminnen, men detta hörde till undantagen.

Ovanstående utrustning kompletterades ofta med tidigare databehandlingsutrustningar i form av kortläsare/skrivare, hålkortssorterare, kolleratorer (=samsorterare) och annan mer eller mindre sofistikerad hålkortsbehandlingsutrustning.

Dåvarande Stockholms stad hade 2 st. sådana utrustningar. En var placerad i källaren på stadshuset och avsedd för bokföring, personalredovisning och löneutbetalningar. Den andra var placerad i det s.k. Tekniska Nämndhuset i Vasastan och främst avsedd för Stockholms Elverks rutiner.

IBM 2501

IBM 2501 var en generell datoransluten hålkortsläsare, som ofta fick slita mycket hårt, då både kompillerade program och data oftast sparades på hålkort.

IBM Magnetband 2400 Modell 1 till Modell 3.

Ett av vanligaste lagringsmedia. Bestod av rullar med magnetband 1/2 tum breda och vanligtvis 2 400 fot långa. Lagringstätheten på dessa magnetband ökade mycket snabbt under -60-talet. Till en början var lagringstätheten 180 BPS (bits per inch), för att i slutet av -60-talet vara 800 BPS.

IBM 1311

Ett av de första masstillverkade skivminnena med utbytbara skivminnesenheter. Skivorna var 12 tum i diameter och rymde 2 Mb med information.

IBM 1403

En av de vanligaste skrivarna i IBM's sortiment. Senna skrivare skrev upp till 132 tecken på en rad med hjälp av en roterande typkedja med 3 till 4 teckenuppsättningar på. De första modellerna skrev 150 rader per minut för att under senare delen av 60-talet komma upp i 2 400 rader per minut. Den vanligaste modellen 1403 Modell 3 skrev med 1 200 rader per minut.

IBM 360-serien

IBM 360-30 och 360-40

Dessa två datorer var de första typerna av 360-systemet att komma till och levereras till kunder i Sverige. Bägge modellerna blev snabbt mycket populära bl.a. beroende av tillgängliga programmeringsspråk och möjligheterna att emulera de tidigare modellerna 1401 och 1410.

En annan populär utvärderingsfaktor var mängden olika utrustningar som kunde anslutas, inte minst skivminnet 2311, som drastiskt ökade mängden snabbåtkomliga data. Varje sådant skivminne rymde 7 MB data, vilket då var oerhört mycket. Till varje skivminneskontroll kunde man ansluta upp till 8 st. skivminnesenheter. Normalt krävdes minst två ofta tre för operativsystemet och dess arbetareor.

IBM 360/30 hade ferritkärnminne upp till 64 KB i moduler om 8 KB. Varje sådan modul kostade knappt 1 miljon kronor i 1966 års penningvärde!! För 360/40 gällde en övre minneskapacitet av 128 KB. Då en oerhörd kapacitet.

De första operativsystemen för dessa datorer var TOS, CP och senare PCP och DOS och i undantagsfall MFT.

Hålkortsläsare/stans 2540 modell 1 och 2

IBM 2540 var en kombinerad kortläsare i ena änden och kortstans i den andra med två olika närliggande fysiska och logiska adresser på blockmultiplexorkanalen. Blockmultiplexorkanalen var den standardkanal till vilken ”långsamma enheter” som kortläsare, stansar av olika slag och skrivare anslöts

IBM 2390 Håltremläsare

Denna håltremläsare var en för IBM unik produkt. Den kunde läsa både 7- och 9-kanls håltremsor. Denna håltremläsare var en av de första produkter jag kom i kontakt med när jag började på IBM, eftersom mitt första programmeringsuppdrag var att skriva ett assemblerprogram som dels formaterade texten d.v.s. tog bort alla kryptiska förkortningar som användes i telexafiken, och skrev ut den på en standardradskrivare samt lagrade texten på magnetband.

IBM Magnetband 2400 modell 3

IBM hade i början av 360-systemens tillvaro ett operativsystem, som var magnetbandsbaserat. Detta system benämndes TOS (Tape Operating System). En normal installationstid för ett sådant system var 18 till 24 timmar, beroende av ingående komponenter.

IBM Skivminnen 2311, 2314, 3330, 3340, 3370

Ett av de första masstillverkade skivminnena med utbytbara skivminnesenheter. Skivorna var 12 tum i diameter och rymde ca 7 Mb information.

De första operativsystemen för datorerna i IBM 360-serien IBM DOS (Disk Operating System), PCP (Program Control Program och de första versionerna av IBM OS/MFT (Multiprogramming with a Fixed Number of Tasks) rymdes på en sådan skiva. (Betr. operativsystemen se nedan).

Samliga skivminnen utom för IBM 3370 gällde att skivorna var utbytbara. Detta gjorde att både fysisk och logisk etikettering av de olika skivorna var ytterst kritisk. Misstag i detta avseende var legio och skapade alltid samma förvirring.

IBM Skrivare 1403 Modell 3 och 4

En av de vanligaste skrivarna i IBM's sortiment. Senna skrivare skrev upp till 132 tecken på en rad med hjälp av en roterande typkedja med 3 till 4 teckenuppsättningar på. De första modellerna skrev 150 rader per minut för att under senare delen av 60-talet komma upp i 2 400 rader per minut. Den vanligaste modellen 1403 Modell 3 skrev med 1 200 rader per minut.

Datorer

IBM 370-125

370/125 var i många stycken tekniskt en hybrid mellan 360 och 370-serierna. Även om den var mindre än maskinerna ovan var utformningen betydligt mer avancerad, bl.a. var den helt transistorerad och kunde ansluta samliga perefierenheter som var anslutningsbara till 360-seriens datorer och man kunde även ansluta de nya och modernare utrustningarna som t.ex. skivminnet 3340, disktestationen 3470

IBM 370/138, 370/148 och 370/158.

IBM 370-138 och 148

IBM 4331, 4341 och 4381

IBM 3080 och IBM 3090

IBM 1130

IBM 1800

IBM Series 1

Norskdata Modell 10

SAAB D20 och D21

Amdahl 470

PDP 11 och VAX-datorer

Övrig utrustning

IBM 3270 Terminalsystem

Terminalkontroll IBM 2703 Modell 1 och 2

Terminal 3270 Modell 1 och 2

IBM 3290 Grafkterminal

IBM 029 hålkortsstans

IBM 3740 Disketterregistreringsutrustning

Hugin TCM 4 Transistor

Hugin DPM 5 (Document Processing Machines)

Hugin KA-4

Hugin KA-5

Anm.: (KA = Kontrollapparat = ombudens speciella kassaapparat för tipskuponger)

Operativsystem och Operativsystemnära programvara

Operativsystem "stordatorer"

IBM CP (IBM Control Program)

IBM PCP (IBM Program Control Program)

IBM TOS (IBM Tape Operating System)

IBM DOS (IBM Disk Operating System)

IBM MFT (IBM Multiprogramming with a Fixed number of Tasks)

IBM MVT (IBM Multiprogramming with a variable Number of Tasks)

IBM VM 370 (IBM Virtual Machines 370)

Ett basoperativsystem som gör det möjligt att definiera och "köra" fler "logiska" datorer med samma eller olika operativsystem i samma fysiska dator. T.ex en produktions- och en test och utvecklingsdator med olika operativsystems nivåer.

Operativsystem Persondatorer

IBM PC-DOS

Microsoft MS-DOS

MS Windows

MS Windows 3 – Windows XP

Mac OS 5.0 – Mac OS X 10.5 Leopard

Operativsystemnära programvaror

IBM DOS/Power

Stödprogram för DOS/VSE för inläsning av jobb och datafiler samt för utskrifter. Stöder även jobb-prioritering.

IBM CICS och CICS/VS

Terminalmonitorsystem och programstödsfunktioner i COBOL och PL/I avsett främst för IBM's terminalsystem 3270.

IBM HSAM (Hiracial System Acces Method)

Stödsystem för Hirarkiska databaser.

IBM DL/I

Programspråksstöd för IBM's Hierarkiskadatabassystem DL/I.

IBM IMS (IBM Information Management System)

Övergripande namn på IBM's först databassystem uppbyggt enligt ett hierarkiskt mönster.

IBM DB2

IBM's system för relationsdatabaser

Kunskaper och färdigheter

Analogdator BT9C

Jmf ovan SAAB BT9C och gyrosikte

Programmeringsspråk "stordator"

Autokoder

Som framgår ovan fick jag i flygvapenkursen "Binära Beräkningsmetoder" lära mig grunderna i autokoder-programmering. Dessa kunskaper kom till användning hösten 1966, då jag var en av tre systemmän från IBM, som skulle hjälpa Stockholms Stads dataavdelning att konvertera befintlig programstock skriven för 1401 till COBOL i samband med byte till en IBM 360 modell 40. Visserligen kunde man med 360/40 emulera 1401, men det var en förhållandevis omständlig driftsituation.

IBM 360 Assembler

Mitt första uppdrag på IBM våren 1965 var att som assemblerprogrammerare delta i ett samarbetsprojekt mellan SAS och IBM. Min uppgift var att i IBM 360-assembler programmera rutiner för att läsa såväl 7 som 9 kolumners hålremсор i olika applikationer främst rörande väder-, last- och färdplaneinformation.

Som introduktion till detta uppdrag hade jag tillsammans med 8 andra IBM-are fått en 14-dagars kurs i assemblerprogrammering vid dåvarande IBM-skolan vid Ankdamrondellen i Solna.

Utöver assembler har jag under åren arbetat med och lärt mig:

- **COBOL (Common Business Oriented Language)**
- **Fortran (Formula Transition)**
- **RPG (Report Program Generator)**
- **PL/I (Program Language I)**
- **APL (A Programming Language)**
- **ADR Librarian (Källprogramsbibliotek för Bach under DOS och DOS/VS)**
- **ADR Vollie (Källprogramseditor on-line och källprogramsbibliotek under CICS/DOS/VS)**
- **ADR LIBOL (Källprogramseditor och källprogramsbibliotek för IBM MFT och IBM MVS)**
- **SPF (Source Program Facility)**
- **SDF (Screen Definition Facility)**
- **IBM IMS (IBM Information Management System)**
- **IBM DL/I (Data Language I)**
- **IBM DB2 (Data Base System 2)**
- **MS Project 95 – 2003**

- **SPD/PC**
- **Micro COBOL**
- **MS Office för PC och Mac**
- **C och C++**
- **FileMaker**
- **Adobe Reader**
- **Real Basic**
- **MS Visual Basic**
- **PowerGlot**
Program för programlokalisering d.v.s. översättning från ett språk till ett annat.

Applikationsprogramvaror Persondatorer

- **Mac Write, Mac Excel (1989)**
- **MS Word 1 –3 (PC)**
- **MS Office PC 95 – 2003**
- **MS Office Mac 1996, 98, 2000 och 2004**
- **MS Project 97, 2000,2003 och 2007**
- **MS Visio 2000**
- **Adobe Acrobat 3 – 8**
- **Adobe Photoshop 3 – 7**
- **Adobe Illustrator 3 – 6**
- **Adobe InDesign 3**
- **MS Virtual PC for Mac**

Yrkesverksamhet

Flygvapnet

I och med att vi fått guldvingarna och kommit ut på flygflottiljer för s.k. flygslagsutbildning, blev vi även medvetna om att det fanns ett flygarlik utanför flygvapnet. Vi såg hur äldre kamrater slutade i flygvapnet för civila anställningar vid SAS, Linjeflyg, KLM Swissair o.s.v. Vi var alltså eftertraktade.

Efter Krigsflygskolan på Ljungbyhed placerades jag tillsammans med 7 andra officersaspiranter i maj 1958 på attackflygflottiljen F6 i Karlsborg. Det var en sorglös tid! Tillvaron gick ut på att lära oss att flyga och hantera det modernaste plan Flygvapnet hade, nämligen A32 Lanser. Efter den första grundläggande inflygningsperioden, som omfattade ca 60 flygtimmar påbörjades den s.k. flygslagsutbildningen och individuell specialisering på skilda delar av flygplanet och dess vapensystem. Jag fick i uppgift att lära mig ”allt” om bombsiktet BT9C och tillhörande gyrosikte. Att detta var ett analogt datasystem, hade jag då inte en aning om.

En händelse vårvintern 1959, som bland många andra saker troligen präglade min syn på tillvaron är att jag tillsammans med en kamrat under en rutinmässig flygning från flottiljen i Ronneby till Karlsborg, strax före landning blev tvungna att skjuta ut oss från planet. Vi hade fått motorstopp p.g.a. att en bränsleledning till en av de två högtryckspumparna brustit och bränsle pumpades ut kring den varma jetmotorn. Allt gick dock bra, men till skillnad från hanteringen av liknande situationer idag (2007), var devisen: ”Upp och flyg så fort som möjligt igen!!”

”Tre månader senare under inflygning på J29 ”Den flygande Tunnan” var det dags igen. Denna gång kunde ett av landningsställena ej fällas ut, så jag fick buklanda planet. Återigen samma schematiska läkarundersökning och: ”Upp och....”.

Trots alla stannade jag kvar i FV, gick flygvapnets krigshögskola i Uppsala 1959/60 och examinerades som flygofficer lockrop från diverse kommersiella flygbolag och fänrik i juni 1960. På skolan hade vi förutom att

flyga läst vanliga militärteoretiska ämnen som krigskonst flygteknik och ledarskap, läst matematik, engelska och psykologi vid Uppsala Universitet.

Och så i mars 1962 var det dags för den tredje flygolyckan, som jag själv betraktar som den allvarligaste. I en s.k. rotestart, där jag var rotechef fick jag i ca 300 km fart i lättningsögonblicket motorstopp! Med en kamrat i ett annat flygplan till vänster och 10 m snett bakom mig och med Vättern rakt fram, var handlingsutrymmet milt sagt begränsat. Min rotetvåa fattade att något var fel och ”gav järnet”, medan jag buklandade, åkte genom ryssjan, genom stängslet kring flottiljen, över en väg och bromsades av en kraftig björk vid sjöstranden. Björken tog i ena vingen så planet snurrade 180⁰ och hamnade med bakkroppen över strandbrinken.

Sommaren 1962 blev jag placerad som kurschef och kursutvecklare vid Flygvapnets Radarskola vid F2 Hägernäs. Min inriktning var kurser i telemotmedel och signalspaning, både flygburna och markbaserade. Detta arbete skedde i hög grad i samverkan med FRA (Försvarets Radioanstalt). Detta var väl i sig en besvikelse att få lämna det aktiva divisionslivet, men det gav mig samtidigt nya möjligheter. Dels var jag nygift och det gjorde det möjligt för min dåvarande hustru Margareta att studera färdigt till språklärare i latin, engelska och franska. Det gav även mig möjlighet att fortsätta att på ledig tid studera vidare vid Stockholms Universitet. Jag hade börjat läsa Statskunskap vid Stockholms Universitet våren 1961, då Sveriges Radio hade en Universitetskurs med tentamensmöjligheter. Så våren 1963, när jag hade blivit varm i kläderna fortsatte jag de statsvetenskapliga studierna vid Stockholms Universitet på s.k. halvfart, vilket innebar att man klarade ½ betyg per termin.

Våren 1963 var betydelsefull även av en annan anledning. Jag fick då även ansvar för en ny kurs med namnet ”Digitala Beräkningsmetoder”. Denna kurs utvecklade jag tillsammans med en av ingenjörerna på radarskolan och ingenjörer från FOA (Försvarets Forskningsanstalt). Jag utvecklade administrationen runt kursen och definierade för vilka kursen var utformad medan ingenjörerna skrev själva kursmaterialet. Att detta utmynnade i en kurs i binär och autokoderprogrammering hade jag då inte någon insikt i eftersom ordet programmering aldrig förekom. Kursen blev en framgång och ingick efter ett år i utbildningen av markofficerare i FV.

Mellan kurserna och universitetsstudierna flög jag Lansen på min gamla flottilj i Karlsborg så mycket som möjligt. Eftersom jag samverkat med både FRA och FOA fick jag även göra en del ”specialflygningar” öster om Gotland. Vad jag egentligen hade för utrustning vet jag ej, men det var spännande flygningar.

Hösten 1964 fick jag av en tidigare kurskamrat information om möjligheten för officerare att söka tjänstledigt med full lön för utlandsstudier i språk. Då min dåvarande hustru Margareta bl.a. hade franska i sin examen och jag hade läst franska totalt 4 år i realskolan och i gymnasiet låg det nära till hands att söka tjänstledigt för studier våren/sommaren 1964. Jag hittade en sommaruniversitetskurs i franska för utlänningar vid Université de Bordeaux et Toulouse med kursorten Pau i södra Frankrike. Denna kurs var 8 veckor lång, så jag sökte tjänstledigt i 8 veckor och tänkte kombinera ned och uppresan med semester i Frankrike.

Kursen i franska för utlänningar var i och för sig mycket givande, men ändock i stort en lång semesterperiod. När jag kom tillbaka till min arbetsplats på Hägernäs fann jag att de flesta av mina tidigare arbetsuppgifter hade blivit överförda till en äldre kollega, ”som tog lite mer allvarligt på sitt arbete än jag” enligt flottiljchefen överste Sjölin även bland officerskollegorna kallad ”GRÖFAS” Der größte feldherren alle seiten”.

Hans beslut fick mig att aktivt börja titta efter andra arbeten och vad låg då närmare än SAS. SAS var här i början av 60-talet ett flygbolag som det ena kvartalet behövde alla piloter de kunde få tag på för att nästa kvartal säga upp piloter.

Andra arbetsmarknader för piloter var Schweiz med Swissair, Holland med KLM och inte minst Thailand med Thaiair. Dessa bolag lät SAS testa och utbilda piloter för att sedan ”ta över dem”.

Bland dessa FV officerare på väg till SAS befann jag mig senhösten 1964, när jag på en fest i den fastighet i Nacka, där jag och min dåvarande hustru Margareta bodde, mötte en som det visade sig en IBM-säljare Sune Larsson, som när han hörde att jag var officer i FV frågade ”om jag inte kände någon officer i FV som kunde tänka att arbeta för IBM?”. Jovisst svarade jag. Be honom kontakta mig nästa vecka sade Sune och så fick jag hans visitkort. Kaxig som jag var svarade jag ”varför vänta så länge, jag står ju här”! 10 dagar senare hade jag klarat IBM’s läkarkontroll och några ganska enkla tester och var anställd vid Svenska IBM som assemblerprogrammerare med en löneökning på 10 % i förhållande till vad jag hade i FV. När jag den 29 november 1964 hos CF2 begärde avsked per den 31 december och talade om villkoren hos IBM fick jag tidernas utskällning, då han ansåg detta som en personlig föreläppning, då ingen officer tidigare lämnat hans befäl. Men mina kollegor gratulerade mig, i synnerhet som man 14 dagar senare försökte stoppa flykten från

Men mina kollegor gratulerade mig, i synnerhet som man 14 dagar senare försökte stoppa flykten från FV genom att förlänga uppsägningstiden till 3 månader i.s.f. en månad.

IBM

Programmerare

Den 15 januari 1965 började jag som assemblerprogrammerare på dåvarande BO 90 under Jon Frisk och Sune Larsson. BO 90 var Svenska IBM's avdelning för svenska Staten, kommuner, landsting och statliga företag. Samma dag som jag började placerades jag i en arbetsgrupp bestående av 6 danska SAS-programmerare, 4 svenska nykläckta civilingenjörer och ego, som skulle svara för flygkunskaperna i gruppen.

När jag började i gruppen fick jag en hög handböcker på mitt bord samt en order att följande måndag inställa mig på IBM-skolan, som vid denna tidpunkt låg vid Ankdamrondellen i Solna för en 14 dagars kurs i Assembler 360. Kursen sig var bra, men det var 100 % torrsimning. Vår kursledare Hasse NNN, hade precis kommit hem från USA, där han gått en lärarkurs i Assembler 360, så denna kurs var hans första försök. Efterföljande kurser kortades ned till 5 dagar baserat på vår kritik.

Mina direkta programmeringsuppgifter när jag kom tillbaka bestod i att skapa assemblerprogram som läste 7 och 9 kanals telexremisor med flyglastinformation, passagerarinformation och färdplansinformation och "översätta" dem till olika listor. "Mina" program skull även kontrollera av besättningen beräknad bränsleförbrukning, något som visade sig ganska kontroversiellt från flygande SAS-personal.

Arbetet fortsatte dock hela våren/sommaren och början av hösten 1965. Som vanligt hade våra danska kamrater rest hem en fredag i slutet av augusti/början av september. När vi svenskar om till våra gemensamma utrymmen måndag morgon blev vi direkt kallade till ett möte med projektets ledning och ledningen för IBM Svenska AB med Arthur Lundqvist i spetsen. Helt kort meddelade man att samarbetet med SAS och vårt speciella projekt hade upphört under helgen. Vi svenskar skulle städa ut allt material när vi kom tillbaka till våra likalrt och inom 3 dagar skulle vi få reda på vad vi skulle arbeta med i fortsättningen.

När vi kom tillbaka till våra kontor var där ett antal Securitas-väktare med papperssäckar där vi skulle slänga allt material vi använt i vårt projekt. Allt innebar allt, handböcker, anteckningsblock, anteckningar, programlistor, kalendrar, programlistor, hålkort, ja allt! Jag har varken förr eller senare varit med om en liknande grundlig städning. När städningen var genomförd kände vi oss nog alla ganska tomma och undrande över vad som skulle komma att hända.

För min del kom svaret efter några dagar, då jag fick veta att jag skulle gå 6 veckors "Basic Computer Training" BCT. Se beskrivning ovan under utbildning. Ungefär samtidigt anmälde jag mig till en 1-betygskurs i ADB vid Stockholms Universitet (se ovan).

Datorinstallationsarbeten

SAS

Efter avslutad BCT-kurs fick jag tillsammans med en säljare Per Sahlin SAS som kund, trots det tidigare debaclet. Dataavdelningen för SAS Sverige var vid denna tid (senhösten 1965) placerad i tre baracker till höger om dåvarande huvudkontoret och den hangar, som senare kom att inrymma COOP varuhuset på Bromma. Dataavdelningen för SAS Sverige leddes av en norrman vid namn Knud Haerness, som var rent allmänt en IBM-skeptiker. Trots allt fick IBM Svenska AB en order på en IBM 360/30 TAPE d.v.s. datorn saknade skivminnen men hade 8 bandstationer av typ IBM 2400. av dessa bandstationer krävdes 1 för systembandet och ytterligare 2 som arbetsband.

Jag fick i början av december -65 uppdraget att installera operativsystemet TOS-360 (Tape Operating System) och som säljare lovade Per, utan att fråga mig, att installationen skulle vara produktionsfärdig till den 15 januari 1966. Jag hade aldrig tidigare installerat något operativsystem, än mindre ensam hanterat en dator. Så tiden fram till 22 december pluggade jag alla handböcker om dator- och programvaruinstallation jag kunde komma över. Den 22 december fick jag "överta" datorn från installationsteknikerna. Dessa hade instruerat mig i hur man startade installationen, men de hade glömt en viktig detalj, skulle det visa sig några dagar senare.

Annandag jul åkte jag ut till SAS för att börja installationen av TOS, trodde jag. Uppstarten av datorn gick bra med undantag för en avgörande detalj nämligen, hur startades konsolskrivaren? Detta hade teknikerna

glömt att tala om. Efter drygt två timmars letande och handboksstudier hittade jag en strömbrytare under konsolskrivaren, mellan konsolskrivaren och själva datorn väl gömd och av miniatyrmodell.

Så startade själva installationen. Den tog tid med alla moduler som skulle definieras, kompileras/assembleras och länkas. En av de värsta visade sig COBOL-kompilatorn vara. Den to drygt 5 timmar att installera. Installationen tog totalt ca 4 hela arbetsdagar inräknat de delar som fick göras om p.g.a. att tidigare delar var beroende av efterföljande, så det var ett antal loopar som fick genomlöpas. Men till nyårsafton var jag klar och kunde börja planera operatörsutbildningen, som skulle äga rum efter trettondagen.

När installationen väl var klar var nästa deluppdrag att utbilda operatörer och systemtekniker i hur maskinen skall handhas. Samtliga var dock vana vid en UNIVAC 1107 med ett trumminne som vägde drygt två ton! Denna dator användes dock främst för telexkommunikationsapplikationer. Utbildningen av de 6? operatörerna och 2 systemteknikerna var förhållandevis enkel och var avslutad på cirka 4 dagar. Därefter skulle jag ”bara” vara till hands i ytterligare 2 veckor, om något oväntat skulle inträffa.

Den sista deluppgiften jag hade på SAS var att hålla en kurs i IBM COBOL för de programmerare som var placerade på Bromma. Vid planeringen av denna kurs kom jag för först gången i kontakt med en ung programmeringsgruppchef vid namn Curt Ekström, som hade en hel del synpunkter på kursupplägg. Vårt samarbete gick väldigt bra och kursen blev en framgång och gick i tre omgångar med ett 15-tal elever vid varje tillfälle.

Curt försvann därefter från min horisont men dök upp i samband med SAS utveckling av SMART-systemet som en av de ledande utvecklarna. Bengt blev så småningom VD för det betydligt större och mer vittomspännande systemet AMADEUS med placering i bl.a. Schweiz.

På Svenska IBM och BO 90 blev lyckan fullkomlig då försäljningsgruppen för SAS fick ett brev från Knud Haerness med erkännande att produkter och personal fungerade bra tillsammans med SAS-personalen.

Stockholms Kommun

Nästa uppdrag började jag försommaren 1966 på Stockholms Kommuns datacentral. Som kuriosa kan nämnas att denna datacentral med en IBM 1401, 4 magnetband, kortläsare/stans 2540 och en 1403-skrivare tillsammans med en rik flora av hålkortsmaskiner som sorterare, kollatorer och olika stansutrustningar var placerade i källaren på stadshuset!

Då staden betraktades som en mycket viktig kund var vi förutom säljaren Sören Raauscho en grupp om tre systemmän under ledning av Börje Carlsson, sedermera systemchef på BO 90. Övriga två var Jan Dahlin och undertecknad.

Arbetet på Stockholms stad liknade i hög grad arbetet på SAS med undantag för att när installationen av en IBM 360-30 med skivminnen och operativsystemet DOS fick vi lära operatörerna att köra datorn i emuleringsmode för att så småningom kunna ersätta den ”gamla” 1401. På denna installation var det första gången jag var med om att uppgradera minnet på IBM 360-30, som hade ett ferritkärnminne. Den modul om 8 KB som teknikerna satte in va 2 fot i kub d.v.s. ca 6 dm i kub och kostade drygt 1 miljon kronor.

Installationen blev så lyckad, att staden renoverade gamla Serafensjukhuset för en ny och växande dataavdelning med personalutrymmen och plats för två nya datorer IBM 360-40. En av dessa var avsedd för Stockholms Elverk och den ansvarade Jan för, medan den andra var avsedd för stadens förvaltningar inklusive sjukvårdsförvaltningen, som jag kom att arbeta en hel del med.

Förutom sedvanlig kursverksamhet och konverteringsarbeten med att föra över de gamla 1401-systemen till IBM-COBOL hade jag många och långa diskussioner med sjukvårdsförvaltningens utvecklingsgrupp om användning av datateknik i sjukvården. Det vi främst diskuterade och där vi såg stor besparingspotential var hantering av inventarier och förbrukningsartiklar m.a.o. inventarie- och förrådssystem. Men vi kom även att beröra möjligheter till patientjournalssystem som en viktig och intressant applikation. Det som kom att successivt utvecklas och tas i bruk var förråds- och inköpsystem för i första hand läkemedel med ett system baserat på ett industrisystem för förrådshantering.

Arbetet på stan pågick under drygt 2,5 år och var mycket intressant. Även om arbetet tidvis var intensivt gavs rikliga tillfällen för privata studier. Det var under denna tid, som jag till stor del läste in både ett- och två-betygskurserna i ADB. En fördel här var den fria tillgången till datorkraft och idéer och uppslag till seminarieuppsatser och ett- och två-betygsuppsatserna, som blev utredningsunderlag för Stockholms Stad.

Karolinska Sjukhuset och Stockholms Läns Landsting

I slutet av uppdraget på Stockholms Stad fick jag hösten 1968 uppdraget att som systemtekniker ta hand om Karolinska Sjukhusets Datacentral. KS var vid den här tiden ett helt statligt sjukhus, så här samarbetade IBM med Statskontoret. Detta arbete skulle utföras parallellt med arbetet på Stockholm Stad.

KS Datacentral var placerad i två baracker utanför Thoraxkliniken. Barackerna finns kvar än idag och disponeras av Locum. Datacentralen hade en förhållandevis rikhaltig flora av utrustningar bland vilka kan nämnas en IBM 360–40 med skivminnen, magnetband, skrivare och kortläsare/stans, en IBM 1800 dator med kringutrustning främst använd för olika former av försök med laboratorieutrustningar och processtyrning av röntgenutrustningar. Mitt uppdrag gick främst ut på att tekniskt underhålla utrustningarnas programvaror, så att de alltid hade de senaste programvaruutgåvorna. Men jag blev även involverad i diskussioner runt olika förslag till tekniska lösningar. I dessa arbeten blev ofta min uppgift att komma med förslag på vilken datatekniskutrustning som kunde tänkas för att lösa uppgiften. Detta var mycket intressant och krävde en hel del samråd med folk från olika IBM-laboratorier runt om i världen. Trots allt var den här tiden en hel del prat och begränsad i handlingar förutom programvaruunderhållet. Arbetet på KS fortsatt med avtagande intensitet fram till sommaren 1969.

Arbets- och projektledning

Akademiska Sjukhuset i Uppsala UDAC

I september 1969 fick jag avsluta arbetena på Stockholms Kommun och på KS för ett nytt uppdrag tillsammans med säljaren Hans Gustavsson på Akademiska Sjukhuset i Uppsala (UDAC). Denna datacentral leddes av en mycket märklig person vid namn professor Werner Schneider, en schweitsare med ett enormt ego, men han var samtidigt en stor personlighet. Det märkliga med Werner och Hans var att när man såg den tillsammans, kunde de ha varit enäggstvillingar, så lika var de.

Werner hade två vapendragare i docenterna Bengt Olsson, som var systemchef och Bengt Persson som var driftchef vid UDAC.

En annan märklighet med detta arbete var att vi hade möten två gånger i veckan alltid efter kl. 17 och fram till 22–23 tiden. Verksamheten vid dessa möten var en för av diskussionsklubb, där Werner i stor pratade 75% av tiden, medan vi övriga fick dela på resten.

Vid det första mötet vi hade, fick jag redogöra för vad vi hade gjort i sjukvårdsförvaltningen i Stockholm Stad och dels vid KS. Jag hade knappt slutat förrän Wener började utgjuta sig över hur okunniga, för att inte säga dumma hade varit i våra arbeten. Dessutom var Statskontoret uppenbarligen ett av hans älsklingshatobjekt. En organisation bestående av inbicilla dumbommar och byråkrater som inte begrep vad de sysslade med.

Werners favorit idé var det s.k. ”Multisatellitssystemet” för sjukvården på UDAC. Systemet bestod conceptuellt av en s.k. stordator till vilken ett antal IBM 1130 alternativt IBM 1800 anslutna ute på de olika avdelningarna. Idén kan närmast liknas vid dagens system med en server till vilken ett antal persondatorer ansluts. Haken i tanken med multisatellitssystemet var kommunikationen. Nu 1969 var den ”normala” kommunikationshastigheten över telefonnätet 600 alt. 1 200 Baud. Ett annat möjligt alternativ var att ansluta de olika komponenterna med koaxkabel, ett nog så dyrt alternativ då samtliga datorer först skulle anslutas till stordatorn i ett stjärn nät och sedan varje ansluten terminal till sin satellit eller värddator.

Eftermiddagen den 27 oktober lämnade jag in en i vissa avsnitt kritisk rapport om de tekniska och ekonomiska möjliga lösningar på multisatellitssystemet till Werners sekreterare och meddelade samtidigt att jag inte kunde delta i kvällens möte med gruppen, då min dotter fyllde 2 år den dagen och jag ville vara hemma och fira henne. Klockan 11.30 på kvällen ringde Werners sekreterare och meddelade att jag inte var välkommen tillbaka, dels för att jag uteblivit från mötet och dels för att jag varit kritisk till Werners idéer. Jag blev faktiskt inte förvånad, då jag inte var den förste, som blivit avpolletterad.

Lärare/Instruktör Nordic Education Center (NEC)

Följande förmiddag då jag satt och rullade tummarna efter att ha varit inne hos min chef d.v.s. avdelningens dåvarande systemchef Börje Carlsson och relaterat gårdagens händelser och blivit lovad ett nytt uppdrag inom ”några” dagar ringde IBM’s dåvarande försäljningsdirektör Sten Langenius och bad om ett möte samma eftermiddag.

Vid mötet på eftermiddagen den 28 oktober förklarade Sten att debaclet med Werner var en ständigt pågående process, då Werner oftast var ute för att dra egna fördelar på IBM's och IBM personals insatser. Som ett nytt uppdrag för mig föreslog Sten att jag skulle lämna BO 90 för ett uppdrag som instruktör vid det nya företagsledarutbildningsprogrammet och samtidigt vara datacentralsansvarig på IBM Nordic's nya kursgård NEC ute på Elfviks Udde på Lidingö. Kursgården skulle invigas första veckan i november 1969. Detta ny uppdrag skulle vara under 2 till 2,5 år och även innebära en icke föraktlig löneökning. Jag tackade utan större betänkligheter ja till detta i mitt tycke spännande uppdrag, som dessutom hade anknytning till mitt tidigare arbete i FV som lärare, kursutvecklare och kurschef.

På NEC fanns redan 2/3 av instruktörsgruppen för företagsledarutbildningen personifierade av de tidigare säljarna Jan-Erik Öst och Olov Moell. Dessa två hade redan gått dels NEC's obligatoriska instruktörskurs och dels hade de i European Education Center i Bryssel gått en internationell företagsledarutbildningskurs och då också tagit hem all elev- och lärardokumentation. De hade även börjat utforma den svenska lärar- och elevdokumentationen d.v.s. för de avsnitt och övningar som de själva skulle medverka i.

Endikott

Min första uppgift förutom instruktörskursen blev att åka till IBM's kursgård i Endicott i U.S.A. för att dels gå en kurs för att bilda mig en uppfattning om kursen och dels ta hem de speciella program och övningar som användes i U.S.A.. Denna resa blev min först tripp till U.S.A. och jag passade även på att besöka New York under en långweek-end.

Ett plus med resan till Endicott var att jag fick tillfälle att träffa min motsvarighet vid kursgården i Endicott som hette Walter NN (jag har glömt efternamnet). Vi kom senare att få en hel del med varandra att göra. Som de flesta amerikaner jag mött var Walter öppen och generös till sitt sätt och det fanns inga hemligheter i det amerikanska programmet som han inte delgav mig.

Denna första vistelse i U.S.A. blev nästan tre veckor lång och var mycket intressant även om vädret kunde ha varit bättre.

Företagsledarkurs 1

När jag kom tillbaka till NEC hade kursgården invigts med pompa och ståt. Nu återstod bara hårt arbete för att få kursen och datorutrustningen klar, så att planerade provkurser kunde hållas i mitten av februari 1970. För resten av våren var 5 kurser inplanerade och dessa blev snabbt fulltecknade.

Min del av kursen var att berätta om tekniken och utrustningen i en datacentral. Vi hade redan första kvällen en övning, där deltagarna gruppvis fick göra ett enkelt program i binärkod och övriga två kvällsövningar fick de skriva ett enkelt COBOL-program efter det att jag under dagen haft två utbildningspass i COBOL. Dag 3 fortsatte min del med att informera om svårigheterna när förutsättningarna ändras och kvällsövningen gick ut på att illustrera detta. Dag 4 pratade vi om projekt och projektledning i datavärlden och dag 5 användes förmiddagen till en omfattande kursuppsummering före en kursavslutning vid en sen lunch där även respektive företags IBM-säljare deltog..

Under dessa kurser fick vi instruktörer bo kvar på kursgården för att ”ta hand om” kursdeltagarna. Detta blev så småningom rutin, men ganska tråkigt i längden, framförallt från hösten 1970 då vi hade en kurs varannan vecka.

Våren 1970 var jag åter i U.S.A. och Endicott hos vännen Walter. Nu hade Walter utvecklat ett företagsspel där upp till 6 företag konkurrerade på gemensamma marknader med upp till 4 likartade produkter och hade lite fördel på en hemmamarknad, som var olika för varje företag. Parametrar man laborerade med var FoU, marknadsföring och prissättning på de olika marknaderna, lager, rabatter, personal, löner och andra förmåner o.s.v.. Detta företagsspel blev grunden till en ny företagsledarkurs med målsättningen att få företag att börja satsa på mer avancerade tillämpningar och mer direkt datorstöd. Dessa nya program var förhållandevis avancerade bed DL/I databaser i botten, rapporter som togs ut via satsvisa bearbetningar och on-line simulerings- och uppdateringsprogram under CICS. Tekniskt var denna nya kurs betydligt mer tekniskt krävande inte minst vad avsåg kalibreringen av de olika företagen och marknaderna. Även det teoretiska kursmaterialet var mer avancerat. Utvecklingstiden för denna kurs blev nästan 6 månader bl.a. beroende av att vi parallellt höll även den tidigare kursen. Men när kursen lanserades till senhösten 1971, blev den genast en succé. Teoridelen handlade främst om strategisk företagsplanering, statistik, projektplanering och projektledning för att uppnå vad spelet illustrerade.

Från våren 1972 blev arbetet vid företagsledarutbildningen vid NEC mycket jobbig. Detta berodde främst på den intensiva kursverksamheten då vi per tvåmånadersperiod hade 5 kurser, men även beroende av att vi tre som varit med om att starta upp verksamheten skulle ersättas för att kunna gå tillbaka för min del den svenska verksamheten.

1:e systemspecialist

När jag kom tillbaka till BO 90 efter semestern 1972 mötte jag en gammal bekant, nämligen Sune Larsson, som en gång hade anställt mig. Nu hade han avancerat till försäljningschef för kommunsektorn inom avdelningskontoret. Kontoret hade också under min frånvaro flyttat från Sveavägen till Västra Vägen i Solna helt nära Solna Centrum.

Baserat på de erfarenheter jag fått på NEC utnämndes jag till Systemspecialist för kommuner och landsting i Sverige, vilket innebar att jag skulle stötta säljare och systemkollegor över hela Sverige. Men Sune hade även hört talas om att man på det s.k. ”Government Centre” i Bryssel höll på att utveckla ett kommunalt företagsspel liknande Government Game. Man skulle ha en pilotkurs i september och Sune hade bokat mig på denna kurs. Förutom det övergripande systemtekniska ansvaret fick jag även ansvar för Västerås Kommun och AB Tipstjänst, som allmänt betraktades som ett sorgebarn.

Västerås Kommun

Förväntningarna när det gällde Västerås Kommun, som hade en IBM 370–138 dator med kringutrustning, var främst att få dem att öka på applikationsutvecklingen och datoranvändandet, så att maskinen behövde uppdateras.

Jag och säljaren Kersti Heino åkte en augustidag till Västerås, där jag skulle introduceras för datachefen, utvecklingschefen Alf Branting och systemprogrammeraren Björn Lundqvist. De två sistnämnda skulle vara de som jag närmast skulle arbeta tillsammans med. Vi bestämde en besöksfrekvens om 2 dagar varannan vecka för att begränsa restiden. Detta var ett ganska behagligt arbete utan alltför stora krav. Vad jag mest tillförde var att vi diskuterade metodik vid operativsystem- och programvaruunderhåll. Det mest fysiska arbete jag utförde var att installera och konfigurera terminalhanteringssystemet CICS, något som krävde definition och sammanställning av ett större antal tabeller över t.ex. fysiska terminaler och deras adresser, användare med namn och lösenord o.s.v.. Detta arbete slutade med att huvuddelen av all dataregistrering, som tidigare skett via hålkortsstansar vid en särskild dataregistreringsavdelning, överfördes till användaravdelningarna, framförallt ekonomiavdelningen och skedde s.k. on-line. I samband med arbetet på den kommunala datacentralen i Västerås kom jag även att träffa en ung kvinnlig programmerare som heter Margareta Andersson. Hon kom att spela en viss roll i mitt arbete fr.o.m. våren 1976.

AB Tipstjänst

Parallellt med Västerås Kommun fick jag AB Tipstjänst som kund åter med Kersti som säljare. Att vara systemrepresentant vid Tipstjänst var förhållandevis enkelt, då företaget inte hade några större ambitioner att utveckla sin databehandling. Hösten 1972 hade man en liten dataavdelning som bestod av en datachef Carl Ingerby, en systemtekniker Leif Norlin, 2 programmerare och 2 operatörer. Som dator hade man en IBM 1130, som främst användes för att registrera flerveckorskuponger på hållremsa samt för ombudens redovisningskontroll. Den mest avancerade databehandlingen bestod av mikrofilmning och antalskontroll av inlämnade kuponger. För detta ändamål hade man 18 st. Hugin TCM-4 installerade och dessa sköttes av en stab om 6 specialutbildade tekniker. Huvuddelen av arbetet ägde rum fredagar, lördag fm. och måndagar. Övriga dagar var t.ex. dataoperatörerna lediga.

IBM Governmental Centre Bryssel/La Hulpe

En dag hösten 1972 kom Sune och frågade om jag med mina kunskaper om företagsspelet Game som utvärderare ville delta i en kurs och efterföljande seminarium i Bryssel för utveckling av ett företagsspel för de statliga och kommunala marknaderna. Att detta skulle komma att bli praktiskt taget ett treårigt engagemang hade jag då inte en aning om.

Jag deltog i kursen tillsammans med systemmän från praktiskt taget hela Västeuropa. Jag hamnade i en grupp med en engelsman och en fransman, där de två sistnämnda efter första dagen kom att använda mig som tolk sinsemellan. Detta var jättejobbigt. Kursen var väl idémässigt bra, men företagsspelet var bara rudimentärt. Fredag em. rapporterade jag som överenskommet till Sune kursens plus och minus. Han bad mig fortsätta att föra de skandinaviska ländernas talan under den följande veckans utvecklingsseminarium. Detta

seminarium kom att praktiskt taget innehålla en total omstrukturering av det befintliga materialet. I detta arbete hade jag stor hjälp av mina tidigare studier i statskunskap och företagsekonomi.

Endicott

Torsdag em. fick jag ett samtal från Sune, som ville att jag skulle åka till Endicott laboratoriet och vännen Walter igen under 14 dagar för att tillsammans med Walter och den belgiske upphovsmannen till nuvarande spel gå igenom och utforma en projektplan för "Government Game". Detta var inte riktigt vad jag tänkt mig, då jag redan hade varit borta i 14 dagar. Familjen blev mindre glad. Men vi gjorde ett bra jobb i Endicott och hade stor hjälp av Walters erfarenheter från utformningen av Game. Vi "bakade in" beslutsparametrar som budget, infrastruktursatsningar, skatter, företagsetableringar, marknadsföring, social- och äldrevårdssatsningar o.v.s.. Men vem skulle göra jobbet,

Hemkommen fick jag ett erbjudande om att flytta till Bryssel under 3 – 5 år för att på dels IBM Government Center och dels på kursgården i La Hulpe programmera "Government Game" och dels utforma en kurs runt spelet. Familjen ställde inte upp på detta förslag att flytta, utan IBM's lösning blev att jag fick pendla och tjänstgöra halvtid i Bryssel. Detta förhållande varade till sommaren 1975.

Till årsskiftet 72 – 73 kom Walter från Endicott över till Bryssel på ett 5-årigt s.k. assignment. Hans primära uppdrag var att programmera återstående delar av Government Game. Vi hade ett fruktbarande samarbete och höll under 1973 och 1974 ett 15-tal kurser för stats- och kommunalanställda tjänstemän baserade på Government Game både i La Hulpe och på NEC.

Peterlee

I anknytning till utvecklingen av Government Game skickade Centret i Bryssel mig till ett "Local Government Laboratorium" i Peterlee. Peterlee var vid denna tid en form av statsunderstödd experimentkommun i nordöstra England. IBM England hade satt upp ett laboratorium här för att dels lära sig mer om "Local Government", men även utveckla datateknik för nybildade kommuner. Jag var vid detta laboratorium i tre veckor för att hämta idéer till och få synpunkter på Government Game. Detta var en mycket intressant tid som gav många nya uppslag.

Brasilien

I februari 1975 fick jag ett drömuuppdrag från IBM Government Center i Bryssel. Jag skulle till Brasilien under 5 – 6 veckor för att hålla 2 kundkurser och en lärarkurs i Government Game. Denna resa kom att bli 3 veckors arbete och 2 veckors semester. Förs kom jag till Rio där det var inplanerat 3 dagars "acklimatisering" av europén. Sedan flög vi till Sao Paulo för att hålla lärarkursen. Eleverna vid denna kurs var hälften säljare och hälften systemmän. där de senare främst skulle lära sig att handha spelet från en teknisk synpunkt, medan säljarna skulle anpassa kursen till brasilianska förhållanden. då min dokumentation var främst på engelska med inslag av franska texter. Denna kurs var arbetsam, men eleverna var mycket arbetsvilliga. Problemet var deras bristande engelska och mångordiga portugisiska. Men vi hankade oss fram.

Nästa kurs skulle vi ha i Brasilia 8 dygn senare. När vi skulle starta upp kursen visade det sig att jag bara behövde vara bisittare och ingripa vid svårare frågor eller om något i programmet gick snett. Men allt fungerade OK. Det mest intressanta på denna kurs var dels den respekt på gränsen till vördnad IBM:arna visade kunderna och dels den respekt kunderna visade mig. En mycket märklig situation.

Sista kursen jag skulle vara med på gick i Rio. Innan kursen hade jag en hel vecka ledigt. Men jag fick en privat guide i form av en argentinare från argentinska IBM, som skulle vara elev på kursen. Förutom viss sightseeing blev det mest sol och bad på Ipanema och Cubackabana. De 6 veckorna i Brasilien gick fort, men jag kom hem till en fantastisk vår redan i slutet av mars.

När jag kom hem fick jag reda på att jag blivit antagen till en 4 månaders kurs på European Systems Research Institute (ESRI) i Genève. Eftersom denna kurs gick från mitten av april till slutet av augusti kunde familjen komma ner och vi kunde vara tillsammans i 6 veckor. Sedan lessnade min dåvarande hustru och barnen, för Genève var ingen barnvänlig stad.

Bertil och Cecilia-affären

Hösten 1972 gick Statskontoret ut i en stor upphandling för inköp av datorutrustning till Försvaret. Projektledare för den tekniska delen av offertarbetet blev min gamle vän Börje Carlsson, som knöt mig som gammal flygare till offertgruppen under ca tre veckor. Det var ett omfattande arbete som vi gjorde med att dels analysera offertförfrågan, dels utvidga de tekniska möjligheterna med vårt förslag. Vår offert svar kom att omfatta

8 fulla A4-pärmar. Efter ca 6 veckor fick vi även komma upp på försvarsstaben och presentera vårt förslag under 2 dagar för olika intressentgrupper.

Ledningssystem för Attackeskadern

Under presentationerna för Bertil och Cecilia-upphandlingen kom jag att träffa gamla kamrater från attackeskadern som nu satt på försvarsstabens planeringsavdelning. Efter någon tid kom en förfrågan om jag kunde göra en del av mina obligatoriska reservofficersdagar på försvarsstaben för att utveckla vissa idéer om ledningssystem för attackeskadern, som jag hade skrivit om i offerthandlingarna. Så kom jag att sitta i en arbetsgrupp på Försvarsstaben i tre månader hösten-vintern 1972. Det var ett intressant arbete, där jag hade en fot i projektet som officer och en fot som IBM-anställd, då IBM betalade mellanskillnaden mellan officerslönen och IBM-lönen. Dessutom hade IBM intresse av det arbete jag utförde då det kunde vara en ny inkörsport till försvaret.

AB Tipstjänst

Inledning

Som nämnts ovan var AB Tipstjänst inte någon särskilt framstående och aktiv datoranvändare. Dock besökte jag dem några timmar i månaden och lyckades tillsammans med Leif Norlin, som blivit Datachef efter Carl Ingerby som avancerat till Personalchef, övertyga ledningen bestående av Last Sköld (VD), Olle Norin (Teknisk direktör) och Owe Prim (Administrativ direktör) att uppgradera installerad 1130 till en IBM 370-128 inte minst för att säkerställa möjligheterna till en fortsatt utveckling.

De fåtaliga rutinerna från 1130, som dessutom var skrivna i Fortran konverterade vi till 370 DOS PL/I program. Befintligt ombudsregister konverterade vi till inköpta Memorex 2314 kompatibla skivminnen och de två anställda programmerarna fick skriva ett enkelt registreringsprogram, så att ombudsredovisningen skedde on-line i.s.f. med en hållremsrutin som tidigare. Därmed hade den s.k. fredagsrutinen med ombudsredovisning snabbats upp med flera 100 procent. Allt detta hände under våren 1975, men sedan tog utvecklingen stopp igen.

När jag besökte Leif Norlin en hösteftermiddag 1975 talade han om att han sagt upp sig och tänkte sluta på Tipstjänst den 1 februari -76 för att starta en egen konsultfirma. Samma dag när jag höll på med uppdateringar av IBM-dokumentationen blev jag uppkallad till Lasse Sköld's kontor för "ett samtal". Där var Lasse, Arne och Olle således hela ledningstrojkan och Lasse frågade mig om min inställning till AB Tipstjänst's databehandling och utvecklingstakt. Jag visste sedan tidigare att Lasse ville att man verkligen sade sin mening, så jag sa att databehandlingen var väl OK, men utvecklingstakten 0. Det visade sig så småningom att anledningen till samtalet var att även de två programmerarna var på väg att säga upp sig. Mot slutet av vårt samtal frågade Lasse om jag skulle kunna tänka mig att ta över ansvaret för den rudimentära dataavdelningen och få fart på någon form av utveckling. Jag bad om betänketid eftersom jag insåg deras förväntningar och samtidigt svårigheterna.

Efter någon veckas betänketid och diskussioner med den svenske "Country SE managern" kom jag fram till att förslaget var bra även om resvägen från Nacka till Sundbyberg var ett aber. Men Nacka Solna Centrum eller Nacka Sundbybergs Centrum, skillnaden var minimal och familjen ville ju inte flytta. "Du har ju aldrig haft nära till jobbet", som min dåvarande fru sade. Så jag tecknade anställningsavtal med Carl (Nalle) Ingerby och fick 11 kkr i månadslön och 42 dagars semester, samma som jag hade haft i FV p.g.a. flygtjänsten. I och med detta sade jag upp min på Svenska IBM och blev mellandagarna 1975 uppringd av Lasse Sköld, som meddelade mig att han hade skrivit under avtalet med orden "Du var mig en dyr jävel, men välkommen i alla fall"! Så jag slutade på IBM formellt den 1:a mars 1976 men m.h.t. inestående semestrar och övertid så blev det verkliga slutet sista januari.

På andra sidan skrivbordet

Den 10 februari började jag som datachef på AB Tipstjänst. För första gången i mitt yrkesverksamma liv hade jag ett eget rum, där företagets husmor var tredje dag ställde in en bukett fräscha blommor och en kanna kaffe morgon och eftermiddag. Jag var en av de 32 heltidsanställda på företaget, utöver dessa fanns ca 700 timanställda damer, som nyfiket inspekterade mig under den företagsrundvandring Lasse Sköld och Nalle Ingerby gjorde med mig den första dagen. Under denna rundvandring upptäckte jag även att jag hade ett 60-tal timanställda damer på en registreringsenhet ledd av en herre vid namn Gunnar Andersson, som alltså var underställd mig. Ett av mina första tankemässiga beslut var att före nästa årsskifte skulle denna registreringsenhet "knoppas" av från dataavdelningen och infogas i den övriga fredagsredovisningen.

Kuponghanteringen 1975

När jag började på AB Tipstjänst marknadsförde man 3 spel via ca 7 500 ombud runt om i landet. De tre spelen var:

- Stryktipset som stod för huvuddelen av de ca 4 milj. inlämnade kupongerna och därmed även omsättningen. Man spelade från början på 12 och senare från mitten av 70-talet på 13 rader. För att täcka in samtliga kombinationer på en 13-raderskupong krävs knappt 1,6 milj. rader.
- Poängtipset ansågs vara ett svårt spel för finsmakare. Det hade en begränsad skara mycket trogna spelare.
- Siffertipset, som gick ut på att ange slutresultatet i 6 matcher.

Samtliga ovanstående spel kunde spelas som antingen enkelrader eller systemrader d.v.s. för varje match angavs en eller flera möjliga resultat. Kupongerna kunde även gälla 1, 5 eller 10 veckor.

Arbetsveckan på AB Tipstjänst var ganska märklig. Veckan började egentligen kl. 6 fredag morgon, då veckans kuponger från hela landet började strömma in via Posten. Det var ett antal 1 000 blåa kupongpåsar från ombuden som skulle markeras med antal inkomna påsar per ombud. Därefter skulle ett ombuds påsar sprättas, kupongerna placeras i speciella kuponglådor. Dessutom skulle en av ombudet ifyllt redovisningslista särskiljas och gå till ”dataregistreringen”.

Efter denna manuella behandling, gick kupongerna till maskinell räkning och mikrofilmning. För detta ändamål hade företaget ett 20-tal Hugin TCM 4 optiska läsare med inbyggd mikrofilmsutrustning och räkneverk. Dessa läsare kunde även sortera kupongerna på:

- Speltyp Stryk-, Poäng- eller Siffertips
- 1, 5 eller 10 veckors kuponger.
- System eller radkuponger.

Huvudmålet med denna operation var att kunna redovisa ett ombuds samtliga kuponger och inlämnade rader. Tidvis saknades t.ex. en kupongpåse, då en speciell arbetsgrupp inledde sitt sökarbete tillsammans med posten. Eller så kunde någon eller några kuponger inte läsas bl.a. p.g.a. fysiska skador eller otydlig text o.s.v.. Efter dessa processer var kupongerna ankomstkontrollerade och kuponginnehållet säkerställt genom mikrofilmningen. Nu vidtog den s.k. ombudsredovisningen, som hade som målsättning att säkerställs ombudens radantals- och beloppsredovisning per ovan redovisade grupper. Samtliga ombudsredovisningar registrerades av ett 70-tal flinka damer. Dessa registreringar kompletterades med summeringar per ombud från TCM-maskinernas räkneverk via hålkortsregistreringar. Vid avvikelser satte ett sökarbete igång först genom en kontrollsummering av ombudsredovisningen,. Gav detta ej resultat kontrollerades ej lästa kuponger, och/eller saknade kuponger. Detta arbete var mycket manuellt och tidsödande. Arbetet pågick vintertid, som var högsäsong, till både 24 på kvällen eller t.o.m. senare och fortsatte på lördagarna fram till klockan 15, som var deadline. Kuponger som ej var redovisade då, fick ej delta i spelet.

På måndagen när resultat från de olika matcherna var klart började sen s.k. vinstgranskningen. För poäng- och siffertipset var granskningen helt manuell vilket innebar att ett stort antal damer satt med celluloidmallar och granskade kupongerna för hand. Detta innebar stora risker för fel, då vinstberäkningarna för poängtipset var tämligen komplicerade och för siffertipset krävdes stor noggrannhet att tolka ofta otydligt ifyllda kuponger. För stryktipset var det lättare då TCM-maskinerna fick läsa kupongerna ytterligare en gång och sortera ut kuponger i de olika vinstgrupperna. På måndag kväll var AB Tipstjänst klar med veckans kuponghantering och materialet kunde överlämnas till ”Statens Revisorer”, en avdelning inom bolaget, men helt fristående från bolaget. Avdelningen leddes av 2 jurister som till sitt förfogande hade ca 30 damer, som manuellt granskade vad bolaget gjort fredag t.o.m. måndag. Efter deras godkännande vidtog vinstutbetalningen, som även den var helt manuell på så sätt att adresserna från de vinnande kupongerna kopierades över på postgiroutbetalningskort.

På måndagar och tisdagar var ytterligare en avdelning i tjänst, nämligen kupongdistributionen. Detta var en förhållandevis liten avdelning, som distribuerade tipskuponger till ombuden måndagar och tisdagar. Denna avdelning hanterade ca 10 000 kupongförsändelser per vecka. Dessa försändelser kunde innehålla allt från ett 50-tal kuponger upp till 1 kg kuponger.

Denna veckoindelning gjorde att många av de anställda vid Tipstjänst heltids- såväl som timanställd betraktade tisdagar t.o.m. fredagar som ledig tid, inarbetad fredag, lördag och måndag.

Personal på dataavdelningen och IBM

Första mötet med IBM-säljaren, som fortfarande var Kersti Heino (numer Kersti Fritz) ägde rum ca 5 veckor efter det att jag börjat det nya jobbet. Som gamla kollegor kunde vi föra en öppen och rättfram diskussion om hur jag såg på verksamheten och dess framtidsutsikter. Det främsta problemet var utvecklingspersonal, där de två som var på plats när jag kom hade slutat. Frågan var brännande, då jag hade massor av idéer på förbättringar, arbetsutökningar och modernisering av arbetsmetoder. Naturligtvis stod förre datachefen med sitt nya bolag och knackade på dörren för att sälja sina tjänster och sin kunskap om bolaget. Rent prestigemässigt nobbade jag, för detta skulle klaras ut internt av egen kraft.

En platsannons i DN och ett telefonsamtal gav önskat resultat. Margareta Andersson, som jag lärt känna i Västerås, sökte och fick platsen som programmerare. Dessutom kände hon sedan sin tid på Farmek en dataoperatör Anders Fors, som gärna ville flytta till Stockholmsområdet och som hon kunde rekommendera. Jag litade på hennes omdöme och bägge anställdes för att börja den 1 maj 1976. Döm om min förvåning när det efter någon vecka visade sig att de var och fortfarande är sambos!

Utveckling/Projektledning

System- och Applikationsutveckling

Evolution 1976 – 79

Med Margareta som systemutvecklare/programmerare ökade utvecklingskatalogen ytterligare långt utöver befintlig kapacitet. Så snart blev ytterligare anställningar nödvändig och när jag nu ser tillbaka på tiden på Tipstjänst får jag en känsla av att anställa framförallt systemprogrammerare och utvecklingspersonal på en knapp marknad, var ett konstant tillstånd. Men eftersom vi växte behovsanpassat, var det alltid en bra sammanhållning och en öppen dialog på avdelningen. Normalt anställdes ca 10 systemerare/programmerare årligen, samtidigt som vi hade avgångar på 3 – 4 personer. Ett av våra problem med att anställa programmerare var, att vi var ett av de udda företagen som använde PL/I som programmeringsspråk. Detta betydde att alla som programmerade eller kom i kontakt med programmering måste oftast läras detta programmeringsspråk. Vi skapade även ett personalutvecklingsprogram där timanställd personal, efter en lämplighetstest, kunde få utbildning till operatör och operatörer kunde få utbildning till programmerare eller systemprogrammerare.

Ett stort steg i rationalisering av kupongredovisningsarbetet var att överge hålkorts- och hålremsstansning till förmån för disketterregistrering och i.s.f. att registrera antal olika kuponger per ombud från TCM-läsarnas räkneverk satte vi med hjälp av en konsult Tuve Pettersson våren 1977 igång med att utveckla program som direkt läste magnetband, skapade i de optiska läsarna. Denna rationalisering innebar i sig inte någon personalreduktion men gjorde det möjligt att:

- Begränsa arbetstiden kupongredovisningsdagen (fredagar) till max ca kl. 23:00
- Eliminera hålremsstansarna, som hade en tendens att frekvent gå sönder och dra stora underhålls- och reparationskostnader.
- Reducera antalet hålkortsstansar och begränsa användningen av hålkort, vilka började bli förhållandevis kostsamma.
- Öka användningen av återanvändbara 8,5 tums disketter, något som visade sig öka tillförlitlighet och snabbhet till reducerade kostnader. Dessutom tyckte personalen om disketterregistrering, eftersom det var möjligt att korrigera på plats i.s.f. att registrera om en (hålkort) eller flera poster (hålremsa).

En annan utveckling som aktualiserades av marknadsavdelningen var frågan om olika former av prognoser. Det var framförallt kvällstidningarna och även TV-programmet Tipsextra på lördagseftermiddagar under vinterhalvåret, lett av Lars Gunnar Björklund, som efterlyste en sådan funktion. Sedan tidigare hade vi via Margareta engagerat en konsult kunnig i främst assemblerprogrammering, Tuve Pettersson, för viss specialprogrammering och programoptimering. Tuve tänkte på idén med prognoser och utvecklade program för antalslagring av kupongutseenden i samband med redovisningen av stryktipskuponger på fredagar och lördagar. Genom att registrera valfri tipsrad on-line redovisade fick man som svar totala antalet rader, total omsättning, antal rader med valt utseende och utdelningsprognos för om raden gav 11, 12 eller 13 rätt. Detta program väckte så stor uppmärksamhet att jag fick presentera programmet både i Tipsextra, som sedan använde programmet regelbundet i sina sändningar och i Hylands Hörna en lördagskväll. När det gällde Tips-

extra, fick vi till att börja med bilar ned till Radiohuset i Göteborg på lördagsmorgon, montera upp terminal och modem och provköra Överföringen gick på en uppringd linje med 1 200 Baud, så det gick inte särskilt fort att fylla en skärm med 2 400 tecken. Men det var "state of the art"!

Lotto 1979 - 1981

Nästa "stor" händelse inom AB Tipstjänst var när den dåvarande borgliga regeringen hösten 1979 gav tillstånd till att införa spelet Lotto. Vid denna tid anställdes även Lars Gunnar Björklund som marknadsdirektör i bolaget av Lars Sköld. Nu blev det "drag under galoscherna". Inför 1980 års budget fick jag i uppdrag att göra en preliminär projektplan för hur Lotto skulle kunna integreras i bolaget dåvarande kupongbehandling och en kravlista på vilken teknisk utrustning som skulle komma att erfordras. Projektplanen blev till vissa delar styrd av hur olika leverantörer skulle kunna leverera teknisk utrustning samt vilka volymer lotto skulle komma att generera. Skulle svenska folket leverera 100 000, en, fem eller tio miljoner kuponger? Detta nysystem kom att döpas till KBS som står för KupongBehandlingsSystem, som var ett långt och svåruttalat ord. Marknadsavdelningens gissningar varierade över tiden från 1 till 4 miljoner kuponger första veckan med en 5 – 10 procentig årlig tillväxt under de första fem åren. Vid dimensionering av våra volymer och vid kapacitetsberäkningar utgick vi från dagens volymer av tipskuponger exklusive sifvertipset, som lades ned, plus 4 milj. kuponger. Jag gjorde tillsammans med Harry Lindblom, som var chef för teknikergruppen, som skötte de optiska läsarna, en grundlig projektplan med bl.a. vår önskelista på ny teknisk utrustning. En eftermiddag gick jag som projektansvarig upp till Lasse Sköld för att presentera vad vi kommit fram till. Han tittade med avsmak på "luntan" och sa: "Jag läser aldrig mer än sammanfattningen och den får inte vara längre än max en A4-sida"! Så tillade han: "Jag vill att ni är klara så att vi kan introducera Lotto i början av september nästa år, så att inte regeringen hinner ändra sig". För att strö ytterligare salt i såren kom Margareta några veckor senare och talade om att hon måste vara mammaledig från våren 1980!

Vi fick klartecken på projektet av styrelsen på direktionens rekommendation och praktiskt taget fria händer när det gällde personal- och maskinanskaffningar. I början av 1980 kom ytterligare en försvårande faktor. Då villkorade nämligen regeringen lottotillståndet med att företaget måste av arbetsmarknadspolitiska skäl ordna en filial i Skellefteå, som skulle administrera de 4 nordligaste länen. Detta gjorde ju projektet mindre komplext. Men vi löste detta temporärt genom att kopiera KBS rutinerna för kupongfilmning och läsning till IBM S/1 för senare behandling i stordatorsystemet i Sundbyberg. Detta var lite kantigt, men kantigheterna kom under de följande åren att slipas av i och med att datakommunikationen och KBS-rutinerna förbättrades. Under en stor del av våren sinkades kuponghanteringsarbetet av att vi parallellt med det ordinarie fretdagsarbetet, simulerade en Skellefteåfilial i Sundbyberg dels för att träna "norrlandspersonalen" och dels för att se till att våra rutiner höll.

Upphandlingar för Lotto och Lottostarten

Upphandlingarna och de tekniska kraven för införandet av Lotto var många och förhållandevis komplicerade. Redan på ett tidigt stadium konstaterade vi att vi behövde nya optiska läsare med större kapacitet och teknisk tillgänglighet än de förhållandevis gamla TCM-4. Så vi beställde 20 st. nya DPM-5, som var utrustade med en mikroprocessor Intel 8085 och därmed var de programmerbara med programvara i.s.f. "lödkolvprogrammeringen" på TCM-4. Dessa nya läsare levererades och installerades successivt under tiden fram till Lotto-starten.

I och med att DPM-orna var programmerbara gavs även nya anslutningsmöjligheter till de centrala systemen. För att lösa dessa gränssnittproblem upphandlades två st. "minidatorer", där valet stod mellan IBM Serie 1 och Tandem. M.h.t. till tidspressen och utlovad hjälp valdes IBM som leverantör. Maskinerna levererades men den utlovade hjälpen reducerades kraftigt p.g.a. brist på kompetens om den aktuella maskintypen hos IBM! Men med lite extern konsult hjälp, kunde vi ro även detta delprojekt iland.

Även stordatorutrustningen behövde förstärkas. Här var valet ganska givet. Det blev ånyo en IBM 4341 modell 1 och en 4331 modell 1 som reserv och utvecklingsmaskin. För dessa hade vi intern kompetens, men här hängde leveranstiderna på en skör tråd. Men med 3 veckor till godo levererade IBM inköpt utrustning inklusive de nya 3370 skivminnena, som även de representerade ett nytänkande från IBM's sida.

I maj annonserade Lasse Sköld att han skulle avgå med pension den första juli. Jag minns att jag blev så fruktansvärt förvånad, arg och ledsen samtidigt, så jag gick upp till Lasse och bad om ett samtal. Då framförde jag dataavdelningens syn på hans avgång med att då kunde vi lika gärna skjuta Lotto-starten ett halvår framåt. Utan Vd, ingen Lottostart! Vi hade en något animerad diskussion, som slutade med att Lasse sa: "OK, Du har kanske rätt, så jag stannar till 1:a oktober". Det var tre månader, som betydde mycket för tryggheten i företaget och denna stora satsning. Styrelsen utsåg ingen ny VD förrän i augusti 1980.

Så kom den stora dagen den 5 september 1980. Det var lite av ”de brända broarnas princip”. Visst hade vi testat och åter testat, men med ett begränsat material, något 100 000-tal lottokuponger. Vi visste ju inte om det skulle komma 1 eller 5 miljoner kuponger. Annonskampanjerna hade ju varit häftiga från försommaren fram till lanseringen. Mängden kuponger var överväldigande. Totalt kom ett tiotal miljoner kuponger varav knappt 6 miljoner var Lottokuponger. Det bästa av allt var att de tekniska systemen höll och vi klarade anstormningen.

Tipstjänst 1982 - 1985

Det fortsatta arbetet under hösten gick främst ut på att trimma in och effektivisera befintliga rutiner och befintlig teknik. En sak som vi upptäckte med den använda tekniken med operativsystemet DOS/VS var att vi periodvis utnyttjade systemet utöver vad IBM angett som övre begränsningar. Därför nominerades en grupp systemtekniker att utreda och komma med förslag om byte av operativsystem alternativt andra tekniska lösningar för en hållbar och framtidsinriktad teknisk lösning. En försvårande omständighet i detta arbete var filialen i Skellefteå, där man hade ambitioner att etablera en egen dataavdelning med egen utrustning och utveckling.

Våren 1984 uppnår vi drygt 85 procentig korrekthet vid kuponginläsningen, vilket även idag får betraktas som en bedrift. Under sommaren 1984 uppgraderas installerade ”stordatorer” till 2 st IBM 4341 modell 2 med huvudoperativsystemet VM-370 och ett antal virtuella DOS/VSE-maskiner. Skivminnesparken hade vuxit till ca 12 GB och vi hade nått gränserna för vad DOS/VSE kunde hantera, men det gick bra med hjälp av VM-370. Samtidigt började det bli hög tid att planera för införande av IBM MVS som operativsystem.

Under 1984 påbörjades även studier om att använda on-line teknik ute hos ombuden för direktregistrering av inlämnade kuponger. Den nya mikrodator teknologin från bl.a. Intel med 8-bitars processorer erbjöd helt nya förutsättningar för en ny direktregistrerande sammanbyggd kontroll- och kassaapparat, som skulle kunna anslutas till de centrala systemen i Sundbyberg. Hugin i samarbete med Luxor AB, som var en stor tillverkare av bl.a. mikrodatorn ABC-80 var intresserad av att påbörja en utveckling av en utrustning anpassad för AB Tipstjänsts behov. En annan intressant att erbjuda sina tjänster var det amerikanska företaget Gaming Systems Inc., som hade on-line system i drift i bl.a. New-York Lottery, som de var mer än villiga visa upp vad de kunde.

Senhösten 1984 nominerade företagsledningen ett projekt med målet att före 1988 införa s.k. on-line spel i Sverige. Ungefär samtidigt hade jag i samförstånd med driftchefen Börje Cederqvist och systemutvecklingschefen Margareta Andersson delat avdelningen i två separata sektioner, där sektionscheferna hade det taktiska ansvaret medan jag som avdelningschef behöll det strategiska ansvaret. Skälen till denna uppdelning var flera bl.a. hade de skilda enheterna vuxit så mycket att jag kände, att jag började att tappa greppet om den dagliga verksamheten samt att både Börje och Margareta uttryckt önskemål om större ansvar och frihet. Datadriften omfattade numer ett 20 tal personer och utvecklingssidan var ca 35 personer plus ca 5 konsulter.

Jag fick i uppdrag att göra en utredning över hur företaget med egna krafter och i samarbete med Hugin/Luxor alt. Gaming System under en 5 års period skulle kunna skapa utrustning och system för införande av on-line spel. Ett skäl till den valda tidsperioden var hur de små ombuden i glesbygd skulle kunna avvecklas. Vid presentationen var VD ej nöjd med vald installationsperiod och föreslagen arbetsgång, då han hade fått löfte om andra förutsättningar om man direkt valde Gaming System. Jag tog detta som ett misstroende mot mig och mot avdelningen och sade upp mig. Kanske ett förhastat beslut, men jag såg under förhanden varande omständigheter ej någon annan utväg, då jag ej ville kompromissa om det förslag som avdelningen fått presenterat för sig. I och för sig kunde jag vara självsäker, då jag några veckor tidigare erbjudits arbete som datachef på Svenska Tobaks AB.

Integrated Computer System

I samband med Lottoupplhandlingarna kom jag i närmare kontakt med ett s.k. leasingföretag Integrated Computer Systems (ICS) och företagets VD Göran Garwner.

Göran hade tillsammans med två tre andra ”innovatörer” bildat ICS i början av 70-talet när IBM började överge affärsprincipen att bara leasa ut sin utrustning och började sälja de nya datormodellerna med början i det undre marknadsegmentet med modellerna System 32, 34 och 38. Skälen till IBM’s omsvängning var att man började få problem med att ta hand om alla ”överblivna” gamla datorer, när man ville få ut de nya på marknaden.

Görans affärsidé var att köpa gamla fortfarande funktionsdugliga datorer och leasa ut dem på längre eller kortare avtal. IBM utförde fortfarande service på dem mot ett tim- och reservdelsarvode. Dessutom var ICS avtal mycket flexibla när det gällde datorbyten, tillägg av utrustning o.s.v.. Affärens för ICS och Göran gick under 70-talet mycket bra och företaget växte inte bara i Sverige utan även i England, Norge och Finland.

En annan fördel med affärsidén hos ICS var att man som kund fritt kunde välja olika leverantörer för olika delar av utrustningen, t.e.x. dator, kortläsare och radskrivare från IBM, bandstationer från Memorex, skrivminnen från Control Data. Allt kunde samlas på ett avtal inklusive teknikunderhållet.

I mitten av 80-talet kom så Görans kupp. Han och ekonomichefen (en av grundarna) omorganiserade koncernen så att Göran blev koncernchef och styrelseordförande i Sverige, utsåg en försäljningschef till vd i Sverige, förespeglade alla att ICS skulle börsnoteras och gav ut ett stort antal aktier, minskade även sitt eget aktieinnehav, som personalen dels fick i bonus för det gångna året och dels såldes till personalens pensionskassa. Dessutom köptes ett antal fiktiva stordatorer, som betalades i förskott. Med ytterligare ett antal ekonomiska transaktioner i bagaget till sin fördel, tog Göran och ekonomichefen företagens likvida medel och försvann utomlands.

Kvar blev ett tömt företag, vd'n som plötsligt blivit målvakt, personalen utan ledning och ekonomi, ett antal lurade kunder, som sålt sina dyrt inköpta datorer mot leasingavtal.

AB Svenska Tobaksbolaget/Statsföretag/Procordia Data

Jag var arbetslös i mindre än en vecka, då det kom ett anställningsförslag från Svenska Tobaksbolaget. Tobaksbolaget hade en dataavdelning av ungefär samma storlek och inriktning som Svenska Spel. Dessutom var det ett industriföretag med tre fabriker och fyra distributionscentraler runt om i Sverige. För mig var det en ny och till synes spännande miljö. Efter en "hearing" med bolagets olika fack förstår jag att jag ligger bre till. Jag kontaktar utvecklings- och datadriftcheferna för att höra om någon av dem aspirerar på jobbet som datachef. Bägge svarar nekande, men en av dem säger något som borde fått en varningsklocka att ringa nämligen: "Du är nog en mycket bättre administratör, än jag" och "nu när facken godkännt dig, är vi ute ur bilden"!

Men vad jag bedrog mig. Detta var ett företag där man främst ville göra som man alltid hade gjort och skulle någon utveckling ske, skulle detta beslutas på lägst ett direktionsmöte och helst på ett styrelsemöte. Vidare var det så att driftavdelningen skötte enväldigt driften och utvecklingsavdelningen skötte de modifieringar som trots systemets tröghet trots allt ägde rum. Samtidigt får jag ett intryck av att alla beslut oavsett inriktning har fattats i ett annat forum och besluten som fattas vid styrelse- och/eller direktionsmöten endast är bekräftelser på tidigare beslut. Datachefen förväntades vara en mer eller mindre passiv administratör! Jag stod ut i nästan tre år och arbetet med att bilda det som kom att bli Procordia Data räddade mig.

Bildandet av Procordia Data AB

Jag vantrivs, men lösningen kommer vid en direktionslunch då Sören Gyll, som då är koncernchef för Statsföretag där Svenska Tobaks ingår dom "kassako", ingår och frågar mig om jag har någon ide om hur man skall kunna reducera de dryga databehandlingskostnaderna inom Statsföretagsgruppen. Mitt omedelbara förslag är att koncentrera datadriften och maskinparkerna till ett gemensamt servicebyrå. Då hösten 1987 får jag på stående fot i uppdrag att utveckla ett förslag hur en servicebyrå med bl.a. Kabi, Kabi Vitrum, Pripps, Friggs Naturprodukter Önos, SSAB m.fl. kan ingå. Tanken är god då detta är i början av den kommande IT-krisen i slutet av 80-talet. Men som vanligt möter dessa tankar stort motstånd. Huvudargumenten mot en gemensam servicebyrå är det gamla vanliga, "inte kan vi ge upp vår självständighet, även om den är dyr." Dock Inom ett år bildas Pharmacia datacentral, eftersom Statsföretag köpt Pharmacia, som i sin tur köpt Kabi och Kabi Vitrum, som visade sig vara huvudintressenter i en sammanslagning.

En annan företeelse, som inte skall negligeras är den framväxande PC-industrin, som ofta lovar "guld och gröna skogar" för dem som "hoppas på tåget". Bl.a. i Tobaksbolaget såg man en möjlighet att enkelt göra sig av med stordatorverksamheten för att på sikt ersätta den men "server - klientlösningar."

Vid ett möte hösten 1987 på dåvarande Procordia f.d. Statsföretag beslöts att bild en gemensam datadriftcentral med namnet ProcordiaData. I och med detta blev jag "persona non grata" bland de anställda på Tobaksbolagets dataavdelning samt hos de fackliga företrädarna. Även om direktionen sade att de ville att jag skulle vara kvar, följde jag med till ProcordiaData.

På ProcordiaData blev en bekant från IBM-tiden Lars Malm utsedd till VD. Jag blev teknik och utbildningsansvarig chef med ansvar för datadriften. Detta var ett planeringsjobb som passade mig bra. Jag satte genast

igång med att se till att den nygamla personalen hade adekvat utbildning för aktuella arbetsuppgifter. Ett av de mest eftersatta områdena för de datadriftuppdrag vi fick ta hand om dokumentationen. Inom de ursprungliga organisationerna hade driftinstruktionerna ofta utvecklats via ”mun till mun metoden”. Så kunde vi ju inte ha det med de kvalitetsnivåer vi utlovade. Därför blev en stor del av mitt arbete att tillsammans med blivande användare dokumentera olika rutiner.

1989 började vår huvudman Pharmacia tala om att flytta oss till sina lokaler i Uppsala, eftersom lokalkostnaderna skulle bli väsentligt lägre där. Ungefär samtidigt hade jag vid en synundersökning i samband med en hälsokontroll fått beskedet att jag hade gråstarr på bägge ögonen och inom en snar framtid måste operera det ena ögat med ett linsbyte. Jag upptäckte även att det blev svårare att köra bil i dåligt ljus, varför jag beslöt mig för att sluta på Procordidata innan flytten, för att slippa resorna till Uppsala och de därmed förenade riskerna m.h.t. min syn.

AB Amdahl Svenska AB

För att ha någon sysselsättning beslutar jag mig för att bli egenkonsult och bildar företaget ”IT-Sedan -65 (ITS-65)”. Jag hade knappt registrerat företaget förrän jag kontaktades av en säljare på Amdahl Svenska AB, som undrade om jag inte ville börja där som systemrepresentant d.v.s. ett liknande arbete som jag hade haft på IBM 15 år tidigare. Det lät intressant, eftersom det verkade som den amerikanska moderorganisationen ville satsa på Sverige, där man endast hade en kund nämligen SJ. Försäljningsarbetet gick trögt, även om antalet offerter var ansevärt. Ett av de främsta försäljningsargumenten i förhållande till IBM var att IBM-motsvarigheterna till Amdahls 470-datorer var att medan IBM-maskinerna var vattenkylda, var 470 luftkyld. Men troligen var de förväntade svenska kunderna rädda för den lilla organisationen till skillnad från norrmännen där företaget lyckades mycket bra. I Sverige var vi ju bara 10 personer anställda.

Efter något års anställning började neddragningar under dåvarande VD'n Runge Karlsson. För min del innebar detta att jag mot 20 % lönereduktion fick arbeta halvtid, något som passade mig mycket bra då jag kunde aktivera mitt nystartade företag. En av uppgifterna på Amdahl hade varit att med PC'ns och MS Word's hjälp dokumentera offertavsnitt och göra ekonomiska kalkyler med hjälp av MS Excel, uppgifter som gjorde att jag lärde mig Windows som ett tillägg till MS DOS för att kunna köra Word eller Excel på Intel-datorer. Själv hade jag använt en Appel SE 30 dator och Mac Write för dokumentation i mitt företag. Att behöva använda PC-datorer med Windows, Word och Excel skulle komma visa sig mycket lönsamt längre fram i konsultverksamheten.

Neddragningarna på Amdahl fortsatte och senhösten 1992 blev jag uppsagd. Generöst nog fick avgångsvederlag, som om jag hade varit heltidsanställd med 6 månadslöner. Detta var nog med tid för att börja marknadsföra ITS-65 framförallt inom området projektledning/projektarbete av IT-projekt.

ITS-65 Egenföretagare

Utbildningsuppdrag

Nordisk Datautbildning, Lär Data, Know IT, IIR

Windows, Word, Excel och PowerPoint

I början till mitten av 90-talet var datautbildning en stor marknad med ett flertal aktörer, som dels ville ha instruktörer och dels kursutvecklare. Med min erfarenhet av vuxenutbildning och kursutveckling från dels Flygvapnet och dels IBM NEC var det inte särskilt svårt att få intressanta uppdrag från främst ovanstående företag.

Jämtdata

Från Jämtdata och chefen för Stockholmskontoret Gunnar Löfvenberg fick jag i slutet av 90-talet ett udda utbildningsuppdrag, som bestod i att i 2 omgångar om knappt 4 månader vardera omskola anställda från Telia och LM Ericsson, vilka blivit friställda, till COBOL-programmerare. Utbildningen hade förutom stöd från de tidigare arbetsgivarna även generell arbetsmarknadsstöd, så pengar fattades inte. Hur i många stycken enfaldigt ett konsultföretag kan resonera kan illustreras av att Jämtdata hade startat upp denna utbildning av en första klass med ca 18 deltagare i en lokal på Liljeholmen och förutsatte att eleverna bara behövde lärarhjälp 1 – 1,5 dagar i veckan av en av Jämtdatas konsulter. Efter 2 veckor gjorde eleverna uppror, den norrländska läraren ville inte vara i Stockholm 4 dagar i veckan vilket f.ö. var avtalat med Jämtdata. Så fick jag detta uppdrag baserat på tidigare kontakter med Jämtdatas filial i Stockholm.

Ett annat problem som jag direkt upptäckte när jag började var de långa svarstiderna klassen generellt hade i kommunikationen med vald servicebyrå mot SPF och COBOL-kompilatorn. På nätet fick jag tag i ett SPF-program för PC samt Micro COBOL, som jag köpte åt samtliga elever och nu oberoende av stordatorn kunde vi få verklig fart på utbildningen. Slutresultatet av denna utbildning var förhållandevis bra. Av totalt 28 elever klarade 26 slutproven och fick anställningar som programmerare ofta hos sina gamla arbetsgivare.

Informator

Informator var som utbildningsföretag lite speciellt med vd'n Mats Gröndahl i spetsen. För informator arbetade jag enl. ett avtal, som angav att jag under 9 månader skulle utveckla tre projektledarkurser, översiktskurs, personalledningskurs och en riskhanteringskurs. Det blev en intensiv tid med utveckling av kurs- och lärarhandledning, medan Informators säljare hade i uppdrag att sälja kurserna. Informator lyckades att få stipulerat minimiantal elever till samtliga kurser, varefter jag kunde slutföra avtalet enligt överenskommelse. Personalmässigt var Informator en katastrof. Personal började och slutade, utan synbar kontroll. En hel del av anställningarna syntes vara arbetsmarknadsersatt, där företaget tjänade grova pengar med bristande personalpolitik.

IIR

Baserat på framgångarna med Informator blev jag kontaktad av IIR för att modifiera och genomföra en del av deras projektledarutbildning. För IIR höll jag ett antal Office-utbildningar parallellt med att jag utvecklade och höll projektledarkurser. Ledningen för IIR blev under min tid där även intresserade av ett amerikanskt utbildningsföretag Education System International ESI, som specialiserat sig på projektledarutbildning enl. PMI's grundregler. Som konsult hos IIR blev jag kontaktad av ESI, för att pröva in som eventuell lärare i deras utbildningsprogram.

ESI och ESI Sweden AB

Efter en provlektion i Sverige inför personal från ASEA, som var ESI-kund samt tre ur ESI's ledning blev jag antagen som lärare. Detta innebar bl.a. att jag måste gå ett antal kurser i USA som biträdande lärare och då hålla en lektion per kursdag. Ett sådant förfarande gällde för varje kurs jag ville hålla någonstans i Europa.

Jag gick på detta sätt kurser i Grundläggande projektledning, Riskhantering, Kvalitetssäkring i Projekt och personalledning i Projekt för att ha en bas av kurser i vilka jag skulle kunna undervisa. Denna utbildning låter dyr, men ESI bekostade alla resor och uppehålle, jag avsatte tid.

Från 1997 höll jag ESI-kurser för olika företag i Europa, företrädesvis i Sverige, Tyskland, Irland, Danmark, Finland och England fram till maj 1999, då jag fick ett långsiktigt konsultuppdrag via ESI i USA för en amerikansk kund med intressen i Sverige.

Hösten 2000 bildade IIR, som köpt ESI ett svenskt dotterbolag, ESI Sweden AB, där jag blev verksam som lärare och kursöversättare. Jag höll på med denna verksamhet fram till årsskiftet 2004 – 2005 med avbrott 7 månader våren 2001 p.g.a. en stroke. Jag tyckte denna verksamhet var en lugn avtrappning på ett långt yrkesverksamt liv och infasning till en pensionärstillvaro..

Långsiktiga konsultuppdrag

Telia

Via Jämtdata Stockholm och vd'n Gunnar Löfenberg fick jag i slutet av 1993 ett erbjudande om ett projektarbete på Telia, vilket gällde konsolidering och omlokalisering av ett antal av Telias och Telia-partners datacentraler. Första problemet med detta uppdrag var den tid det tog för uppdragsgivarna att koppa till slutgiltigt beslut trots att man tecknat ett preliminäravtal. Jag hade tecknat avtal med Jämtdata om former och regler för uppdraget och kände, att jag en kunde komma ur detta avdrag. Tursamt nog kunde jag delvis fylla tiden med utbildningsuppdrag, men jag lärde mig en läxa att för varje avtal införa en begränsad giltighetstid för mitt avtal fram till avtalsstart.

I denna konsolideringsutredning som det gällde var min roll att vara projektsekreterare och dokumentera alla parters inställningar, infall och framförallt invändningar. Projektet hade av uppdragsgivarna fått en borte tidsgräns om 10 månader, som vi naturligtvis uppfyllde även om vi i stort sett var klara efter 5 – 6 månader, men Telias projektledare ville ha det på detta sätt.

Resultatet ja, eftersom det var mycket politik och tyckande från projektgruppen, blev beslutet att i stort sett behålla tingens tillstånd, med några smärre personalflyttningar.

KABI/Vitrum

Våren 1994 blev jag kontaktad av min före chef på ProcordiaData, som flyttat ProcordiaDatas administrativa verksamhet från Uppsala tillbaka till Kabi/Vitrums lokaler på Honrnsbergsstrand och Lindhagensgatan. Han definierade ett utbildningsuppdrag för huvuddelen av Kabi's personal, vilket gick ut på att lära samtliga användningen av Microsoft Office produkter. Uppdraget var intressant av flera skäl. Alla skulle ha grundkurs i produkterna, vissa skulle dessutom ha en mer avancerad påbyggnadskurs där bl.a. mallkonstruktion och kopplingar mellan Word och Excel ingick och en tredje grupp skulle utbildas i hantering av funktioner och formler, framförallt i Excel, men till viss grad även i Word. Dessutom skulle kursdeltagarna delas mellan Windows och Mac OS-användare. Detta projekt skulle pågå under 8 kalendermånader, men blev något förlängt.

En av orsakerna till förlängningen var dels problemen med att skapa kurstillfällena som passade deltagarna och dels att jag samtidigt av en av avdelningarna fick ett utvecklingsuppdrag att skapa en dokumentmall för rapportering av s.k. klinisk provning av mediciner enl. medicinalstyrelsens anvisningar. Det blev ett omfattande arbete dels p.g.a. kraven som ställdes och dels för att mallen skulle kunna användas både i Windows- och Mac OS-miljöer.

Om Lindström

Under Telia-uppdraget fick jag kontakt med en ny företeelse på marknaden nämligen en marknadsföringskonult för konsulter i "Om Lindström Marknadskonsult AB". Om var en strålande organisatör och marknadsförare som har gjort oss små konsulter stora tjänster genom sin aktiva marknadsföring av våra tjänster. Om hjälpte oss med uppdrag allt från kortare inhopp som ersättare, programmering till projektlednings- och projektarbetsuppdrag på olika företags dataavdelningar. För mig och min verksamhet betydde Om mycket. Hennes arbete befriade mig praktiskt taget från det mesta av eget marknadsförings- och kontraktsarbeten, så att jag kunde ägna min tid åt aktuell kund. När Om visste att något av mina aktuella avtal var i slutfasen, kom hon oftast med ett nytt förslag.

Utöver detta är Om till sättet en sådan person att hon inbjuder till diskussioner och förtroenden, som man visste stannade "mellan fyra ögon". Oerhört värdefullt för en ensamkonsult!

ESI-konsultuppdrag

Våren 1999 fick jag en förfrågan från ett mycket oväntat håll, nämligen från ESI i U.S.A. Förfrågan gällde ett länge konsultuppdrag för en amerikansk bilindustri med dotterbolag i Sverige och ett globalt projekt för att utreda och föreslå åtgärder för att generellt öka kvalitén i projektarbetet för samtliga inom koncernen pågående och kommande projekt. För Europas del leddes arbetet från koncernens kontor i London.

Efter intervju både i London och hos dotterbolaget i Sverige fick jag tillsammans med en svensk projektchef ansvar för projektet i Sverige för en projekttid av 11 månader. Detta var ett mycket intressant projekt och för mig en helt ny angreppsvinkling på förbättringar i projekt. Dessutom gav det en hel del internationella kontakter, då våra projektmöten företrädesvis ägde rum i London och det svenska delprojektet besöktes av den europeiska projektledningen 2 – 3 dagar i månaden. Liknande delprojekt pågick samtidigt vid fabriker i England, Frankrike, Irland, Spanien och Tyskland.

I den svenska verksamheten undersökte vi ett trettiotal projekt alltifrån projekt för anpassning och införande av ett nytt personalredovisnings- och löneadministrationssystem till olika krockstudieprojekt och komponentutformningsprojekt. Vi drev "vårt" projekt genom studier, intervjuer, frågeformulär och närvaro på olika projektmöten.

Tämligen snart utkristalliserades två signifikanta problemområden nämligen dokumentation och språk. Dokumentationsproblem är ju klassiskt, så det kommer inte att behandlas fortsättningsvis. Vad vi gjorde åt detta problem var att ställa upp dokumenterade, godkända och distribuerade regler för projekt-, mötes- och objektokumentation, alltså de klassiska åtgärderna!

Språkfrågan var lite mer intrikat. Det officiella koncernspråket var engelska/amerikanska, inom dotterbolagen gällde normalt det inhemska språket, om ej utlännningar var närvarande då engelska gällde. I bägge fallen kunde vi urskilja språkförbistringar. Användes "inhemskt" språk, var det mycket ofta någon i styrgruppen eller t.o.m. i projektgruppen som inte hade projektarbetsterminologin klar för sig och förstod inte eller missförstod de specialtermer som användes. I det andra fallet när engelska/amerikanska användes blev förvirring-

en än större, då inhemska man försökte översätta inhemska termer till engelska/amerikanska, vilket gjorde att termerna inte blev konsekventa och ofta helt avvek från det engelska/amerikanska språkbruket. Detta gällde tidvis även mellan brittisk engelska och amerikansk engelska.

Lösningen på detta problem blev att vi i det svenska projektet utarbetade grunderna i en termkatalog med ordförklaringar, som så småningom växte till ett lexikon med ordförklaringar både på engelska och svenska. Detta arbete var i många stycken tålmodsprövande, men vi i det svenska projektet fick vår belöning då angreppssättet adopterades av samtliga europeiska delprojekt, som översatte de av oss föreslagna engelska termerna inklusive förklaringar till sina lokala språk. Det tog ingen längre tid förrän vi kunde konstatera och även få bekräftat att dessa två enkla åtgärder haft avsedd verkan. Vi genomförde även en del andra studier för förbättringar i projektkvaliteten, parallellt med utökningar av ordlistan. Projektet avslutades 2 månader före planerat avslut av huvudmannen av kostnadsskäl, så från julen 1999 slapp jag att vara hemmifrån under veckan och de drygt 100 milen varje vecka.

2000–problematiken

Redan 1995 började man inom konsultvärlden att tala om alla tänkbara problem med IT-systemen i samband med sekelskiftet år 2000. Många upplevde situationen som inledningen på en ny guldålder.

Själv deltog jag i några mindre ”uppgraderingsprojekt” under 1997 – våren 1999. Dessutom deltog jag i några uppföljningsprojekt under år 2000 parallellt med att jag genomförde ett tiotal kurser för ESI runt om i Europa. Jag upplever även att ett antal s.k. 2000–projekt fick budget från företagsledningen i den allmänna hysterin, även om projektinnehållet oftast innebar en allmän program- och systemrenovering med ibland ganska omfattande teknikbyten t.ex byten av databasteknologi, byte från stordatorlösning till client – server lösning etc..

Dokumentationsuppdrag

Hösten år 2000 började ESI Sweden AB sin verksamhet. ESI Sweden var ett dotterbolag till ESI i U.S.A., som IIR hade köpt. Denna start gjorde att vi tre svenska ESI-certifierade lärare fick en ny arbetsmarknad, samtidigt som ESI Sweden behövde fler lärare och en mängd kursmaterial översatt och anpassat till svenska förhållanden.

I februari 2001 kom ett bakslag i och med att jag fick en stroke, i och för sig relativt lindrig, men den hämmade mig då avsevärt. Orsaken var troligen stress, då jag dels hade översättningsuppdrag för ESI, deltog och medverkade i en lärarkurs för nya ESI-lärare, som sekreterare i bostadsrättsföreningen hade jag börjat att skriva årsredovisningen och sist men inte minst skulle åka på semester till Thailand om 14 dagar.

Efter ca 2 månader var jag i selen igen, dock med avsevärt nedtrappade uppdrag. Läraruppdragen var uppskjutna till hösten 2001 d.v.s. efter augusti, föreningens årsredovisning tog jag på halvfart och översättningsuppdragen begränsades också till halvfart. Jag fann att detta med reduktion av uppdragen var bra, så jag bestämde mig för att ha maximalt tre kurser per månad om de var i Stockholm, annars bara två om de innebar resor. På detta sätt avslutade jag min aktiva verksamhet i november år 2003 efter 46 års aktivt yrkesliv. Dock har jag fortsatt att arbeta på ordboken från 1999, som nu omfattar en databas med drygt 1200 ord, som kanske kommer att publiceras. Det är dock en bra hobbyverksamhet.

Synen på dator- och datateknik

Jag tror, att varje generation säger till barn och barnbarn: ”under min livstid har det varit en så omfattande och snabb utveckling inom samhällsliv, infrastruktur och teknisk utveckling, att något sådant kommer Ni aldrig att få uppleva”. Så sade min morfar och mina föräldrar till mig när jag var i övre tonåren. Ibland känner jag samma sak, även om jag vet, att utvecklingen på de flesta områdena accelererar. Det som idag är naturligt för dagens ungdomar med datatekniskt stöd i olika former, data spel med play-station och liknande, kommunikation med e-post och bredbandstelefon samt hel Internetvärden med allt vad det innebär var i stort sett otänkbart för bara 20 år sedan (från 2007 räknat). Idag går vi och bär med oss datorkapacitet och lagringskapaciteter som det för 30 år sedan krävdes en stab av olika specialister från operatörer över systemtekniker till utvecklingspersonal i specialanpassade lokaler för att hantera.

Det vi under slutet av 60 och början av 70-talen betraktade som enorma kapaciteter mättes i MIPS (miljoner instruktioner per sekund) och KB (Kilobytes eller Kilotecken) mäts idag i frekvenser om 2,4 GHz och lagringskapaciteter om terrabytes. Detta är nästan obegripliga tal när det gäller prestanda.

Ser man på det från ett annat håll nämligen pris/prestanda blir jämförelserna kanske ännu mer hisnande. 1966 kostade en minnesmodul om 8 KB ferritkärnminne till en IBM 360-maskin ca 1 000 000 kr. Idag (2007) går det att köpa en fristående minnesmodul om 1 GB för 150 kr eller 4 GB för 300 kr över disk i en elektronikaffär!

När man sedan läser om att klädingindustrin talar om ”datoriserade” kläder, d.v.s. kläder med t.ex. inbyggda trådlösa tangentbord och/eller inbyggda mikrodatorer och sätter det i proportion till tidigare utveckling, så är det inte från teknisk horisont omöjligt.

Dock ser jag i stort två problem för nutid och framtid. Jag ser alvarliga risker i ett segregerat i det att de flesta ungdomar snabbt anammar ett ”digitalt liv” med många samhällstjänster på ”nätet”, medan den äldre generationen d.v.s. de som idag är > 50 år inte haft datorer i skolan, är ofta rädda för funktioner som e-post, Internet, e-handel och Internet-bank o.s.v.. Denna senare grupp kommer att bli en form av underklass bl.a. p.g.a. sina bristande eller obefintliga datorkunskaper. Hur utvecklingen än går kommer vi troligen alltid att ha en större eller förhoppningsfullt mindre grupp, som inte har förmåga, vilja och/eller möjlighet att tillgodogöra sig och utnyttja de tekniska landvinningarna. Risken är att denna grupp kommer att stå vid sidan av det övriga samhället. Det finns redan idag en stor sådan grupp i dagens (2007) pensionärer, alla de bland dagens 1,6 miljoner pensionärer som under sitt yrkesverksamma liv aldrig kommit i kontakt med datorer eller datorer i yrkeslivet.

Livet i övrigt

Livet i övrigt har varit mycket blandat. 1962 gifte jag mig för första gången och min dåvarande hustru och jag fick 3 barn varav det första är adopterat. Ett starkt irritationsmoment för hennes släkt var att jag lämnade flygvapnet, eftersom morfar i familjen hade varit försvarsanställd och det ansågs väldigt fint.

En annan konflikthanledning var att jag under IBM-tiden reste så mycket och under NEC-tiden var borta minst två veckor i månaden. Detta att jag var borta så mycket i arbetet gjorde att jag antingen ville vara hemma på ledig tid eller ute på Källarudden, där jag vuxit upp på somrarna och där vi och mina föräldrar från början av 60-talet hade byggt upp ett karolinerhus från slutet av 1600-talet.

Detta, och att jag engagerade mig politiskt och efter valet 1976 blev vald som ordförande i Landstingets Revisionsnämnd och deltog i revisionsnämnden t.o.m. 1982, vilket i sig inte minskade arbetsbördan. Jag hade praktiskt taget daglig kontakt med revisionsdirektören och dessa kontakter minskade inte när sedan revisionskontoret flyttade från Haga Norra till samma fastighet som Tipstjänst i Sundbyberg. Arbetsbelastningen på Tipstjänst och med revisionskontoret och en del andra faktorer gjorde, att ett gemensamt beslut om skilsmässa successivt växte fram under slutet av 70-talet. Skilsmässan verkställdes under 1979 – 80.

1982 gifte jag mig igen med hustru Gerd, som jag nu varit gift med i 25 år. Vi har tillsammans på en avstyckad tomt på Källarudden byggt vårt fritidsparadis, där vi kan vara året om. En umgängesform vi började med 1991 är golf, som tar en förhållandevis stor del av vår fritid på sommaren. Förutom denna ”rastplats” har vi rest en hel del till t.ex. Maldiverna, Sri Lanka, Thailand, Malaysia, Spanien, Grekland, Israel, Egyptern, Tunisien, Marocko och Kanarieöarna. På våra resor, som vi ofta gör med svåger och svägerska spelar vi golf och bridge förutom de vanliga turistsysselsättningarna.

En annan uppgift som jag fått ägna mig åt var att vara styrelseledamot i vår bostadsrättsförening från år 1998. Under två år i början av 2000-talet var jag sekreterare och avslutade detta arbete som ordförande under åren 2002 – 2006. Eftersom föreningen är förhållandevis stor var sekreterar- och ordförandeyrket praktiskt taget halvtidssysselsättningar.

Utöver detta har jag allt sedan den första ”Projekt ordboken” 1999 fortsatt att samla anglosaxiska termer med förklaringar och deras motsvarande svenska översättningar i en databas, som i dagsläget omfattar drygt 1200 termer. Vem vet kanske det blir någon form av lexikon i en nära framtid.